

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΧΕΪΜΑΡΚΕΤ

Το 1886, δυο αναρχικοί, η Λούσι και ο Άλμπερτ Πάρσονς βάδιζαν πιασμένοι αγκαζέ μαζί με τα παιδιά τους στη Λεωφόρο Μίσιγκαν του Σικάγο. Προχωρούσαν στην κεφαλή μιας πρωτομαγιάτικης πορείας 80.000 εργατών, της πρώτης στην ιστορία.

Εκείνη τη στιγμή, 340.000 εργάτες σε 12.000 εργοστάσια σε ολόκληρη τη χώρα απεργούσαν διεκδικώντας το οχτάωρο, προκειμένου να εξασφαλιστεί δουλειά και στους χιλιάδες ανέργους που είχαν προκύψει εξαιτίας των καινούργιων μηχανημάτων που «εξοικονομούσαν εργασία». Την επομένη, η αστυνομία του Σικάγο επιτέθηκε στους ειρηνικούς διαδηλωτές με όπλα και γκλόμπ, δολοφονώντας και τραυματίζοντας αρκετούς. Στις 3 Μαΐου, οι αναρχικοί του Σικάγο οδήγησαν 6.000 απεργούς εργάτες ξυλείας προς βοήθεια των απεργών του εργοστασίου Μακόρμικ Χάρβεστερ. Πάλι η αστυνομία επιτέθηκε απρόκλητα και αρκετοί απεργοί δολοφονήθηκαν ή τραυματίστηκαν. Εξοργισμένοι οι αναρχικοί κάλεσαν μια συγκέντρωση διαμαρτυρίας για την επόμενη μέρα στην πλατεία Χέιμαρκετ, προτρέποντας τους εργάτες να πάνε οπλισμένοι.

Η συγκέντρωση ήταν ειρηνική και μια καταιγίδα ανάγκασε το μεγαλύτερο μέρος του πλήθους να αποχωρήσει. Όταν απέμειναν μόνο 200 διαδηλωτές, η αστυνομία επιτέθηκε ξαφνικά.

Μες στη σύγχυση, μια βόμβα εκτοξεύτηκε στον αέρα και εξερράγη ανάμεσα στους αστυνομικούς, σκοτώνοντας έναν και τραυματίζοντας εβδομήντα.

Σε απάντηση, η αστυνομία άνοιξε πυρ ενάντια στο πλήθος. Τέσσερις εργάτες έπεσαν νεκροί και πολλοί περισσότεροι τραυματίστηκαν.

Ποτέ δεν εξακριβώθηκε ποιος έριξε τη βόμβα στην πλατεία Χέιμαρκετ, αλλά σίγουρα δεν ήταν κανείς απ' τους αναρχικούς που οδηγήθη-

καν σε δίκη γι' αυτό. Οι έξι από αυτούς δεν βρίσκονταν καν στον τόπο της έκρηξης· οι άλλοι δύο ήταν ολοφάνερα αθώοι. Κι όμως, μια δίκη με ψευδομάρτυρες, βαλτούς ενόρκους, προκατειλημμένους δικαστές και έναν υστερικό τύπο είχε ως αποτέλεσμα την καταδικαστική απόφαση.

Παρά την παγκόσμια κατακραυγή, και τη δεύτερη δίκη που έγινε, οι τέσσερις «Μάρτυρες του Χέιμαρκετ», συμπεριλαμβανομένου και του Άλμπερτ Πάρσονς, κρεμάστηκαν. Έξι χρόνια αργότερα, ο κυβερνήτης αποφυλάκισε όσους δεν είχαν εκτελεστεί, ομολογώντας ότι δεν υπήρχαν αποδείξεις που να συνδέουν οποιονδήποτε απ' τους οχτώ με τη βόμβα στην πλατεία Χέιμαρκετ. Η Λούσι Πάρσονς παρέμεινε πολιτικά δραστήρια στο Σικάγο για 55 ακόμα χρόνια.

Η ΕΜΜΑ ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ ΚΑΙ Ο ΑΛΕΞΑΝΤΕΡ ΜΠΕΡΚΜΑΝ

Το 1889, μια γυναίκα που μόλις είχε μεταναστεύσει από τη Ρωσία, η Έμμα Γκόλντμαν, καθόταν σε ένα καφέ στη Λόουερ Ήστ Σάιντ της Νέας Υόρκης. Παραδίπλα καθόταν

έναν άλλος Ρώσος, ο Αλεξάντερ Μπέρκμαν. Έτοι ξεκίνησε μια ερωτική σχέση που κράτησε μια ολόκληρη ζωή και έκτοτε εμπνέει όλους τους αναρχικούς. Οι νεαροί ερωτευμένοι παρακολουθούσαν μαζί τις διαλέξεις του Γιόχαν Μοστ και συνειδητοποιούσαν την αξία της «προπαγάνδας δια της πράξης», την ευγλωπτία της άμεσης δράσης.

Το 1892, απεργοί στα χαλυβουργεία του Χόμστεντ της Πενσυλβάνια δολοφονήθηκαν απ' την αστυνομία της εταιρείας. Ο Αλεξάντερ και η Έμμα κατευθύνθηκαν προς τα χαλυβουργεία οπλισμένοι με πιστόλια και σιλήτσα· ο Αλεξάντερ μπήκε στο

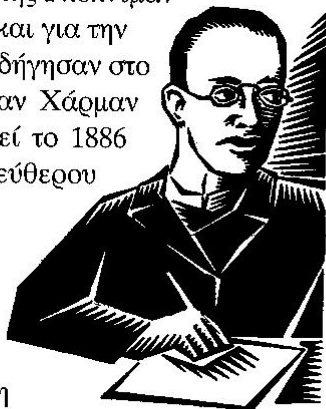

γραφείο του διευθυντή της εταιρείας Χένρι Κλέυ Φρικ, τον πυροβόλησε δύο φορές κι ύστερα τον μαχαίρωσε. Τα τραύματα, ωστόσο, ήταν επιφανειακά. Ο Αλεξάντερ φυλακίστηκε για 14 χρόνια. Στο μεταξύ, η Έμμα οργάνωσε μια απεργία των γυναικών που δούλευαν στην ενδυματοποιία, προτρέποντάς τες να χρησιμοποιήσουν βία. «Ζητήστε δουλειά. Αν δεν σας δώσουν δουλειά, ζητήστε ψωμί. Αν δεν σας δώσουν δουλειά ή ψωμί, τότε πάρτε το ψωμί.»

Η ομιλία αυτή της στοίχισε έναν χρόνο φυλάκιση. Μόλις όμως αποφυλακίστηκε, άρχισε και πάλι να μιλά δημόσια: για το δικαίωμα ψήφου των γυναικών, για τον έλεγχο των γεννήσεων, τη σεξουαλικότητα και τον αναρχισμό. Η Έμμα ήταν στο εξής μια πανεθνικά γνωστή φιγούρα και στις ομιλίες της δημιουργούνταν το αδιαχώρητο. Ένας ακροατής, ο Πολωνός μετανάστης Λέον Τσολγκότς, ενθουσιάστηκε τόσο

ώστε προμηθεύτηκε ένα όπλο και το 1901 πυροβόλησε και σκότωσε τον πρόεδρο των ΗΠΑ Γουίλιαμ Μακ Κίνλεϋ. Το αποτέλεσμα ήταν να ψηφιστεί σύντομα ένας νόμος που απαγόρευε την είσοδο στη χώρα στους αναρχικούς μετανάστες. Το 1906 ο Αλεξάντερ Μπέρκμαν αποφυλακίστηκε και μαζί με την Γκόλντμαν εξέδωσαν τη μηνιαία εφημερίδα *Μητέρα Γη* για 11 χρόνια. Τα γραπτά και οι ομιλίες της Γκόλντμαν ενάντια στον γάμο και την πορνεία, καθώς και για την αντισύλληψη και τον ελεύθερο έρωτα, την οδήγησαν στο δικαστήριο, όπως συνέβη και με την Λίλιαν Χάρμαν πριν από αυτήν (η Χάρμαν είχε φυλακιστεί το 1886 γιατί είχε υπερασπιστεί τις ενώσεις του ελεύθερου έρωτα) – στην περίπτωση της Γκόλντμαν επειδή «μιλησε για ιατρικά θέματα μη έχοντας αρμοδιότητα». Η εκστρατεία τους ενάντια στη συμμετοχή των ΗΠΑ στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο τους στοίχισε δύο ακόμα χρόνια φυλάκισης. Το 1919, στη διάρκεια της «Κόκκινης Τρομοκρατίας», «στάλθηκαν πίσω στη Ρωσία» μαζί με 249 ακόμη ριζοσπάστες.

Η I.W.W.

Το 1905 η Δυτική Ομοσπονδία των Εργατών Ορυχείων, με δύναμη 45.000 ανθρώπων και με παράδοση στις «διαπραγματεύσεις με δυναμίτη», έστειλε εκπροσώπους σε μια συνάντηση 200 εργατικών αντιπροσωπιών. Έτσι ξεκίνησε η I.W.W. – Οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου.

Από την αρχή η I.W.W. ήταν αποφασισμένη να ανατρέψει τον καπιταλισμό. Τα όπλα της ήταν ο βιομηχανικός συνδικαλισμός, η αλληλεγγύη των εργατών, η ταξική πάλη και η άμεση δράση. Πάλευε σε δύο μέτωπα, όχι μόνο ενάντια στα αφεντικά αλλά και ενάντια στα υπάρχοντα συνδικάτα τα οποία διαιρούσαν τους εργάτες οργανώνοντάς τους σε ανστηρά συντεχνιακή βάση. Η I.W.W. οργανωνόταν «κατά μήκος» των βιομηχανιών, με σκοπό να δημιουργήσει «Ένα μεγάλο Συνδικάτο» που θα αγκάλιαζε όλους του εργάτες. Με αυτό τον τρόπο έλπιζε να γίνει Γενική Απεργία – «Μία Μεγάλη Απεργία» – η οποία θα εγκαινίαζε την αναρχική κοινωνία.

Πρώτοι στόχοι της ήταν οι ντόπιοι εργάτες των χωραφιών και οι ξυλοκόποι της δύσης. Σ' αυτούς τους «ρέμπελους», που ειδικεύονταν στην άμεση δράση αλλά περιφρονούσαν την πολιτική και συγκεντρωτική οργάνωση, οφειλόταν ο αναρχοσυνδικαλισμός της I.W.W. Στη συνέχεια, η I.W.W. στράφηκε προς τους άγρια εκμεταλλευόμενους εργάτες του Τέξας, του Αρκάνσας και της Λουιζιάνα, οι οποίοι ήταν έτοιμοι να δράσουν βίαια και ήταν δεκτικοί απέναντι στο μήνυμά της. Το 1912 η I.W.W. έφτασε στους Ιταλούς μιλωνάδες του Σαιν Λώρενς. Εικοσιπέντε χιλιάδες συμμετείχαν σε μια αιματηρή απεργία, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τον ολοκληρωτικό θρίαμβο των εργατών.

Σειρά είχε η λεγόμενη «εστία του αναρχισμού», η υφαντουργική πόλη Πάτερσον στο Ν. Τζέρσεϋ, όπου 25.000 απεργοί αγωνίζονταν ενάντια στη διεύθυνση σε όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού. Το 1913 βρήκε 20.000 στις φυτείες του Άκρον να απεργούν στο πλευρό της I.W.W. Η φήμη και μόνο της δράσης της ώθησε τον Χένρι Φορντ να αυξήσει τους μισθούς στο Ντιτρόιτ. Το 1916, 16.000 Φινλανδοί εργάτες στα ορυχεία σιδήρου της Μινεσότα κάλεσαν την I.W.W. να ηγηθεί της απεργίας, η οποία τους εξασφάλισε λιγότερες ώρες δουλειάς και υψηλότερα μεροκάματα. Ακολούθησαν 18.000 αγρεργάτες από το Κάνσας και την Οκλαχόμα. Τον επόμενο χρόνο τα μέλη της ξεπερνούσαν τις 100.000 και η I.W.W. είχε εξαπλωθεί στη Σουηδία, τη Φινλανδία, την Αργεντινή, τη Χιλή, το Μεξικό, τον Καναδά και την Αγγλία.

Όταν η I.W.W. αντιτάχθηκε σθεναρά στην είσοδο των ΗΠΑ στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, η κυβέρνηση βρήκε την πρόφαση που γύρευε. Με μια συστηματική εκστρατεία τρόμου, τα οργανωμένα μέλη χτυπήθηκαν, βασανίστηκαν, φυλακίστηκαν, λυντσαρίστηκαν και εκτελέστηκαν. Τα γραφεία της δέχτηκαν επίθεση και καταστράφηκαν. Το ταμείο και το αρχείο κατασχέθηκαν. Μέσα σε δυο χρόνια η I.W.W. διαλύθηκε.

Η εκδοχή της I.W.W. για τον αναρχοσυνδικαλισμό έδινε έμφαση περισσότερο στη συμπλοκή –στην αγκιτάτσια, στην προπαγάνδα, στην άμεση δράση– παρά στη μακροπρόθεσμη συστηματική οργάνωση. Οι απεργίες ήταν γι' αυτήν μια ευκαιρία για επαναστατική προπαγάνδα: με το που τελείωνε η απεργία η I.W.W. αποχωρούσε. Αρνιόταν να υπογράψει συμφωνίες ή να έχει οποιαδήποτε σχέση με τα αφεντικά.

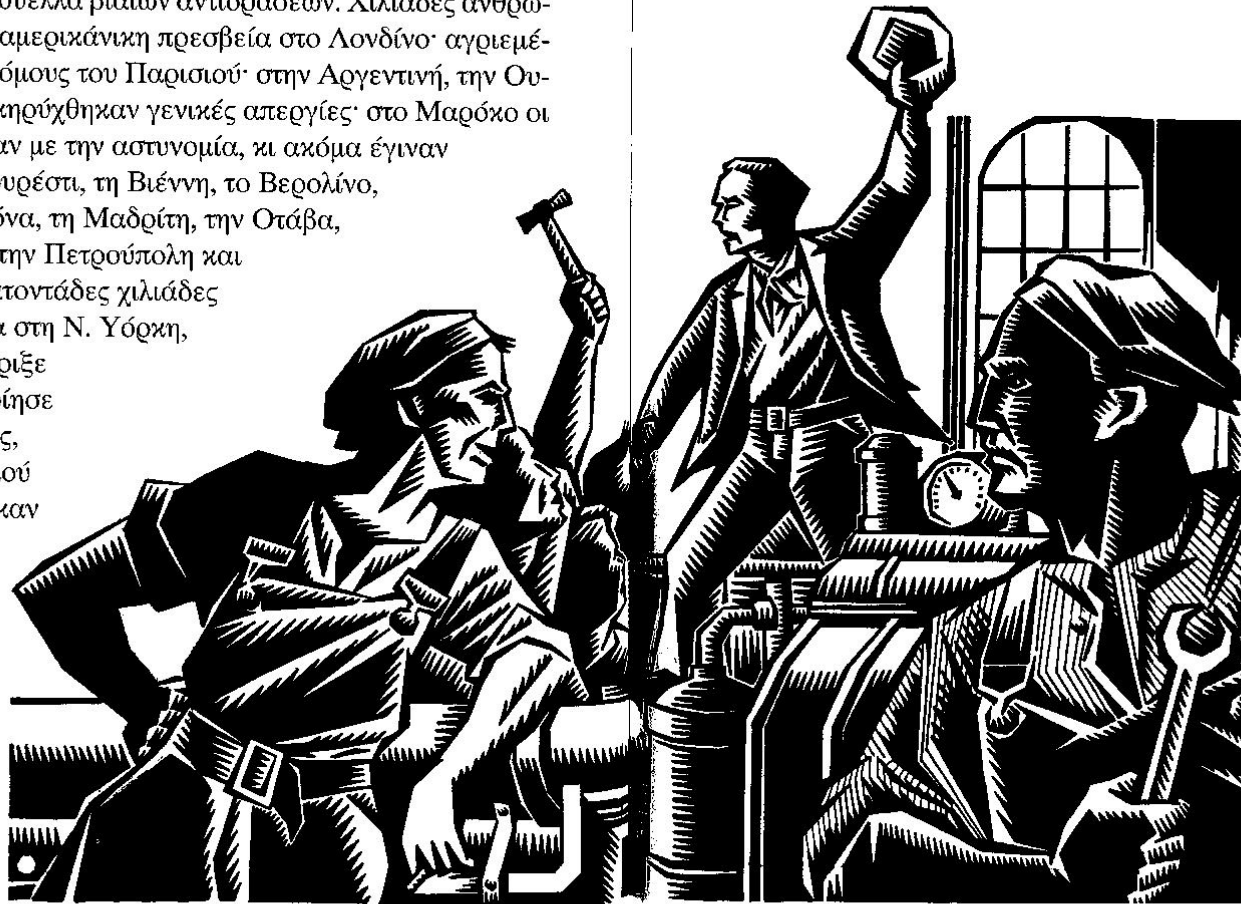
Η δομή της ήταν βαθιά δημοκρατική. Τα μέλη της δυσπιστούσαν απέναντι στους ηγέτες και περιφρονούσαν τους πολιτικούς – χαρακτηριστικά που συνδυάζονταν με έναν αληθινό ενθουσιασμό για τις βίαιες μορφές πάλης, στην κατεύθυνση της επαναστατικοποίησης του κόσμου.

Δεν ήρθε μόνο η I.W.W. αντιμέτωπη με τις διώξεις του παρανοϊκού «Κόκκινου τρόμου» της κυβέρνησης. Μαζικές επιδρομές της αστυνομίας εκκαθάρισαν χιλιάδες ριζοσπάστες. Σε μια μόνο «κόκκινη επιδρομή» συνελήφθησαν

2.500 άνθρωποι. Η αστυνομία ενδιαφερόταν κυρίως για το ισχυρό αναρχικό κίνημα των κοινοτήτων των Ιταλών μεταναστών, και στις 3 Μαΐου του 1920, ο αναρχικός **Αντρέα Σαλασέντο** «σωριάστηκε» νεκρός την ώρα της σύλληψής του από την αστυνομία της Νέας Υόρκης. Δυο μέρες αργότερα, δυο Ιταλοί, ο τσαγκάρης **Νικόλα Σάκκο** και ο γυρολόγος φαρμάς **Μπαρτολομέο Βαντσέτι**, συνελήφθησαν στη Μασαχουσέτη και κατηγορήθηκαν για ληστεία και φόνο. Μολονότι οι κατηγορίες ήταν ανυπόστατες, δικάστηκαν και κρίθηκαν ένοχοι. Παρά τις μαζικές διαδηλώσεις σε ολόκληρο τον κόσμο και χρόνια νομικών αγώνων που διακήρυσσαν την αθωότητά τους, καταδικάστηκαν σε θάνατο το 1927.

Η καταδίκη προκάλεσε θύελλα βίαιων αντιδράσεων. Χιλιάδες άνθρωποι πορεύτηκαν προς την αμερικάνικη πρεσβεία στο Λονδίνο· αγριεμένα πλήθη γέμισαν τους δρόμους του Παρισιού· στην Αργεντινή, την Ουρουγουάη και το Μεξικό κηρύχθηκαν γενικές απεργίες· στο Μαρόκο οι διαδηλωτές συγκρούστηκαν με την αστυνομία, κι ακόμα έγιναν συγκεντρώσεις στο Βουκουρέστι, τη Βιέννη, το Βερολίνο, τη Στοκχόλμη, τη Λισσαβόνα, τη Μαδρίτη, την Οτάβα, το Τόκιο, το Κέιπ Τάουν, την Πετρούπολη και τη Μόσχα. Στις ΗΠΑ, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έκαναν απεργία στη Ν. Υόρκη, στο Σικάγο η αστυνομία έριξε δακρυγόνα και χρησιμοποίησε όπλα εναντίον του πλήθους, ενώ 10.000 εργάτες μεταξύ στο Νιου Τζέρσεϋ κατέβηκαν σε απεργία.

Οι Σάκκο και Βαντσέτι οδηγήθηκαν στην ηλεκτρική καρέκλα στις 23 Αυγούστου του 1927. Καθώς το νέο διαδόθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο, ξέσπασε ένα απίστευτο κύμα αγανάκτησης, με ταραχές στο Λονδίνο, τη Γενεύη και το Παρίσι. Στις ΗΠΑ λίγα πράγματα ήταν γνωστά για όλα αυτά, ωστόσο, στο Χόλιγουντ δόθηκε εντολή να καταστραφούν όλα τα “επίκαιρα” που προβάλλονταν στους κινηματογράφους. Πενήντα χρόνια αργότερα, ο κυβερνήτης της Μασαχουσέτης επισήμως έδωσε άφεση στους δύο αναρχικούς, κηρύσσοντάς τους αθώους.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

«Όχι με το καπέλο στα χέρια, αλλά μ' ένα τουφέκι σφιγμένο
στις γροθιές σας...»

Ο αναρχισμός υπήρξε μια ισχυρή και δημοφιλής δύναμη σε ολόκληρη την Λατινική Αμερική από τότε που κατέφθασαν τα κύματα των ευρωπαϊκών μεταναστών στα τέλη του 19ου αιώνα. Ανάμεσα στο 1870 και το 1914, η Βραζιλία μόνο δέχτηκε περισσότερους από ένα εκατομμύριο μετανάστες από την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Ανάμεσά τους υπήρχαν πολλοί αναρχικοί, ένας από τους οποίους ήταν ο ακάματος ιταλός συγγραφέας και συνδικαλιστής **Ορέστε Φιστόρι**.

Ο αναρχοσυνδικαλισμός σύντομα κυριάρχησε στο ριζοσπαστικό κίνημα, αλλά η πλημμυρίδα βίας και αιματηρών απεργιών είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η κρατική καταστολή και να απελαθούν πολλοί αναρχικοί. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος κατέστρεψε οικονομικά τους εργάτες και οι τιμές των τροφίμων ανέβηκαν στα ύψη. Τον Ιούλιο του 1917, 20.000 απεργοί στο Σάο Πάολο συγκρούστηκαν άγρια με την αστυνομία.

Την ίδια περίοδο, το αναρχικό κίνημα στην Αργεντινή ήταν ένα από τα μεγαλύτερα σε ολόκληρο τον κόσμο. Είχε ιδιαίτερη δύναμη ανάμεσα στους λιμενεργάτες, τους μηχανικούς, τους χτίστες και τους αρτοποιούς. Μέχρι το 1905 οι αναρχικοί κυριαρχούσαν στην Περιφερειακή Ομοσπονδία Αργεντινών Εργατών (FORA), και τον Μάιο του 1910 οργάνωσαν μια Γενική Απεργία. Η αστυνομία επιτέθηκε σε γραφεία συνδικάτων και εφημερίδων, και εκατοντάδες αναρχικοί φυλακίστηκαν ή απελάθησαν. Σε απάντηση, μπήκε μια βόμβα στο μεγαλύτερο θέατρο του Μπουένος Άιρες, γεγονός που προκάλεσε ακόμα μεγαλύτερη καταστολή. Το 1922, εκπρόσωποι από την Αργεντινή και τη Χιλή αντιπροσώπευσαν 300.000 εργάτες στο Διεθνές Συνδικαλιστικό Συνέδριο του Βερολίνου, αλλά μέχρι τη δεκαετία του 1930 ο αναρχισμός στη Βραζιλία και την Αργε-

νινή είχε πάψει να ασκεί πραγματική επιρροή.

Στο Περού και τη Βολιβία υπήρχε επίσης ένα δραστήριο αναρχικό κίνημα. Στο Περού το κίνημα ήταν επηρεασμένο από τον **Μανουέλ Πράντα**, ιδρυτή του Εθνικού Συνδικάτου και διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης, η οποία ήταν ένα κέντρο του αγώνα για την ατομική ελευθερία και την κατάργηση του κράτους και της ατομικής ιδιοκτησίας. Ο Πράντα ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την καταπίεση των γυναικών και των Ινδιάνων από την εκκλησία. Ένας απ' τους οπαδούς του, ο **Βίκτωρ Χάγια**, ίδρυσε το λαϊκό Πανεπιστήμιο για τους Εργάτες και τους Ινδιάνους το 1921. Το 1923, ο Χάγια απελάθηκε έπειτα από μια μεγάλη αντιεκκλησιαστική διαδήλωση που είχε διοργανώσει και έληξε με τον θάνατο 5 διαδηλωτών.

Ο αναρχισμός επίσης εξαπλώθηκε στην Κεντρική Αμερική, στο Μεξικό και στην Κούβα. Το 1897, ο τυπογράφος **Ρομέρο Ρόσα** πρωτοστάτησε στον σχηματισμό του FRO, του πρώτου Εθνικού Συνδικάτου στο Πουέρτο Ρίκο, ενώ τεράστια πλήθη συνέρεαν να ακούσουν τη **Λουίζα Καπετίγιο**, μια αναρχική υπερασπίστρια των δικαιωμάτων των γυναικών και του ελεύθερου έρωτα. Υπήρχαν πολλές αναρχικές ομάδες στο Σαν Σαλβαντόρ, τη Γουατεμάλα και την Κόστα Ρίκα, κι ακόμα στη Νικαράγουα, όπου τη δεκαετία του 1920 ο αναρχοσυνδικαλιστής **Αογκούστο Σαντίνο** βρισκόταν στο επίκεντρο του ριζοσπαστικού αναβρασμού.

ΜΕΞΙΚΟ

Οι ρίζες της εξεγερτικής παράδοσης του Μεξικού εντοπίζονται στους ξεσηκωμούς των ινδιάνων ενάντια στην αυτοκρατορία των Αζτέκων, πολλά χρόνια πριν τους αγώνες κατά της ισπανικής αποικιοκρατίας. Η άφιξη των μεταναστών τη δεκαετία του 1860 μετέδωσε τις αναρχικές ιδέες στους ληστές της υπαίθρου, που τη εποχή εκείνη επιδίδονταν σε συνεχή ανταρτοπόλεμο ενάντια στους ιδιοκτήτες των τεράστιων ημιφουεδαρχικών αγροκτημάτων. Τα αιτήματα των αναρχικών Agraristas για τοπική αυτονομία, κατάσχεση της γης και τερματισμό της κυβερνητικής διαφθοράς κέρδισαν επίσης την υποστήριξη των ινδιάνων, των οποίων οι παραδόσεις περιλάμβαναν την αυτοδιακυβέρνηση και την ισονομία, καθώς και την καχυποψία απέναντι στην πολιτική. Αυτή η λαϊκή δράση έβαλε τα θεμέλια της επανάστασης του 1911 ενάντια στον υποστηριζόμενο απ' τις ΗΠΑ δικτάτορα Πορφύριο Ντίας.

Το 1865, σχηματίστηκε η μυστική μακωνοειδής ομάδα *La Social*. Ο **Πλωτίνος Ροδοκανάτης**, ένας Έλληνας μετανάστης, άνοιξε στο Σάλκο ένα σχολείο χωρικών, για να τους διδάξει γραφή, ανάγνωση, τις τεχνικές της ρητορικής τέχνης και της οργάνωσης, καθώς και τις αρχές του αναρχισμού. Το 1869, ένας πρώην φοιτητής, ο **Τσάβας Λόπες**, ηγήθηκε μιας δυναμικής εξέγερσης 1.500 χωρικών η οποία, πριν τη σύλληψη και το θάνατο του Λόπες, εξαπλώθηκε σε αρκετές πόλεις. Μέχρι το 1878, η *La Social*, με εξήντα ομάδες σε ολόκληρη τη χώρα, αποτελούσε πηγή έμπνευσης για πολλές αυτόνομες αγροτικές κολεκτίβες.

Τα επόμενα χρόνια έγιναν εξεγέρσεις σε δώδεκα πολιτείες. Ο **Ζαλακόστα**, εκδότης της αναρχικής εφημερίδας *Η Διεθνής*, επί δεκαοχτώ μήνες, βρέθηκε επικεφαλής εκατοντάδων χωρικών σε μάχες με τα κυβερνητικά στρατεύματα, αρπαγές αγροκτημάτων και αναδιανομές γης. Με την δολοφονία του το 1880, κατέρρευσε ο συντονισμός των εξεγέρσεων και έτσι αυτές συντρίφτηκαν εύκολα.

Σιγά σιγά το καταπιεσμένο κίνημα αναδιοργανώθηκε. Το 1910, ογδόντα οπλισμένοι χωρικοί οδηγούμενοι από τον **Εμιλιάνο Ζαπάτα** κατέλαβαν ένα αγρόκτημα και αναδιένειμαν τη γη. Εκατοντάδες χωρικοί συνέρρευσαν στον Απελευθερωτικό Στρατό των Ζαπατίστας. Στο επαναστατικό του *Σχέδιο της Αγιάλα*, ο Ζαπάτα έκανε έκκληση:

“Η γη να είναι ελεύθερη, ελεύθερη για όλους, χωρίς επιστάτες και αφέντες. Ζητείστε δικαιοσύνη απ’ τις τυραννικές κυβερνήσεις, όχι με το καπέλο στα χέρια, αλλά με το τουφέκι στις γροθιές σας.”

Ακόμα και μετά την πτώση του Ντίας, άντρες και γυναίκες Ζαπατίστας έπρεπε να συνεχίσουν να αγωνίζονται για να απελευθερώσουν τη γη τους. Μέχρι τον επόμενο χρόνο, οι 12.000 στρατιώτες του Απελευθερωτικού Στρατού διεξήγαγαν ανταρτοπόλεμο, απέκρουαν τα κυβερνητικά στρατεύματα και εξαπέλυαν επιθέσεις ακόμα και στην πρωτεύουσα, την Πόλη του Μεξικού. Οργανωμένοι σε μικρές ομάδες, με βάση τα χωριά, οι Ζαπατίστας κατάφεραν να απωθούν τα κυβερνητικά στρατεύματα ξανά και ξανά.

Στις απελευθερωμένες περιοχές οι χωρικοί ελευθερώθηκαν από τους γαιοκτήμονες και την κυβέρνηση· αλλά αυτό δεν έμελλε να κρατήσει για πολύ.

Το 1916 στάλθηκαν 30.000 στρατιώτες για να τους καταπνίξουν, κι όμως η αντίσταση των χωρικών δεν κάμφθηκε παρά μόνο το 1919, όταν ο Ζαπάτα έπεσε σε ενέδρα και δολοφονήθηκε.

Στις μέρες μας το Μεξικό αντιμετωπίζει αυξανόμενες αναταραχές στις πόλεις και την ύπαιθρο. Οι ακτήμονες χωρικοί συρρέουν στις άθλιες παραγκουπόλεις της Πόλης του Μεξικού, αυξάνοντας τον πληθυσμό της σε 20 εκατομμύρια. Το 1969 δημιουργήθηκαν οι νέοι “Ζαπατίστας”.

Το 1973, είκοσι στρατιώτες σκοτώθηκαν σε ενέδρες αγροτών στο Ακαπούλκο. Το 1976,

στην Κουλιάκα εκατοντάδες χωρικοί κατέλαβαν γη. Σε ολόκληρο το Μεξικό πάνω από 500 άνθρωποι σκοτώθηκαν σε συγκρούσεις με κυβερνητικά στρατεύματα, ενώ την ίδια στιγμή η Ταξιαρχία των Χωρικών Εκτελεστών δραστηριοποιείται στο Μορέγιος, την ιδιαίτερη πατρίδα του Ζαπάτα.

ΚΟΥΒΑ

Ο αναρχισμός βρίσκεται επίσης στο επίκεντρο του μακροχρόνιου αγώνα της Κούβας για ανεξαρτησία και ελευθερία: ένας αγώνας που συνεχίζεται και σήμερα.

Οι Ισπανοί εξόριστοι της δεκαετίας του 1880 ηγήθηκαν αυτής της εκστρατείας για 30 χρόνια. Οι αναρχικοί συνέταξαν το προσχέδιο του ψη-

φίσματος για την Κουβανέζικη Ανεξαρτησία, στο πρώτο Εργατικό Συνέδριο το 1892, και η αναρχική Γενική Ένωση Εργατών ηγήθηκε της πρώτης Γενικής Απεργίας. Πολλοί αναρχικοί πολέμησαν στην εξέγερση του 1895 ενάντια στην ισπανική κυριαρχία, μεταξύ των οποίων ο στρατιωτικός διοικητής των ανταρτών **Αρμάντο Αντρέ**. Μετά την ανεξαρτησία του 1898, οι καπνεργάτες της Αβάνας, με ηγέτη τον αναρχικό **Γκονσάλες Λοσάνα**, κήρυξαν Γενική Απεργία, στη διάρκεια της οποίας σκοτώθηκαν 20 εργάτες. Οι αναρχικοί έπαιζαν επίσης κεντρικό ρόλο στο ισχυρό συνεταιριστικό κίνημα στο οποίο συμμετείχαν 200.000 άτομα.

Παρά την αυξανόμενη καταστολή, ο αναρχισμός αναπτυσσόταν. Ο **Αλφρέντο Λόπες** εκλέχτηκε Γενικός Γραμματέας της Εθνικής Συνομοσπονδίας Κουβανών Εργατών (CNOC), και μέχρι το 1925, το πιο δυνατό κουβανέζικο συνδικάτο, αυτό των ζυθοποιών, ελεγχόταν από τους αναρχικούς. Κατά τη διάρκεια της άγριας δικτατορίας του στρατηγού Μασάντο, οι αναρχικοί που γλύτωσαν τη δολοφονία ή την απέλαση αναγκάζονταν να ζουν κρυμμένοι. Τον Αλφρέντο Λόπες τον πέταξαν ζωντανό στους καρχαρίες. Με τη βοήθεια του Μασάντο οι κομμουνιστές πήραν

τον έλεγχο της CNOC το 1931, αλλά η αντίσταση συνεχίστηκε και, το 1933, το αναρχικό Σωματείο Τροχιοδρομικών έκανε έκκληση για γενική απεργία. Οι κομμουνιστές προσφέρθηκαν να σπάσουν την απεργία, με αντάλλαγμα κυβερνητικές θέσεις, αλλά απέτυχαν, και το τυραννικό καθεστώς του Μασάντο ανατράπηκε. Οι κομμουνιστές, με την υπόσχεση να συνεχίσουν να έχουν τον έλεγχο των συνδικάτων, συνέχισαν να βοηθούν έναν άλλο δικτάτορα για να πάρει την εξουσία, τον Μπατίστα.

Για περισσότερα από 20 χρόνια, το αναρχικό κίνημα της Κούβας αποδυναμώθηκε από τις διώξεις και τις εξορίες, αλλά οι λιγοστοί εναπομείναντες αναρχικοί συνέχισαν να αγωνίζονται ενάντια στον Μπατίστα. Το 1959 ο Μπατίστα, περικυκλωμένος από την νικηφόρα ένοπλη αντίσταση, εγκατέλειψε τη χώρα. Ωστόσο, η νέα δικτατορία του Φιντέλ Κάστρο γέμισε αμέσως τις φυλακές με χιλιάδες Κουβανούς, οι οποίοι μόλις πριν λίγο μάχονταν ενάντια στον Μπατίστα. Η μυστική αστυνομία του Κάστρο έκλεισε την πόρτα στην ελευθερία: το συνεταιριστικό κίνημα συντρίφτηκε, οι εφημερίδες «επιτάχθηκαν» και πάνω από μισό εκατομμύριο Κουβανοί εγκατέλειψαν τη χώρα.

Ο **Τσε Γκεβάρα**, ο κορυφαίος Κουβανός επαναστάτης, άφησε την Κούβα για να επεκτείνει την επανάσταση στη Βολιβία. Κατηγορήθηκε από τους συντρόφους του κομμουνιστές ως “νέος Μπακούβιν”. Ο Γκεβάρα έδινε προτεραιότητα στην άμεση δράση, στη βίαιη αντιπαράθεση με το κράτος και στην προπαγάνδα δια της πράξης. Παρά το ότι η κυβέρνηση είχε απελάσει αρκετά οργανωμένα μέλη τη δεκαετία του 1950 και στις αρχές του '60, ο αναρχοσυνδικαλισμός παρέμεινε ακόμη μια ισχυρή δύναμη ανάμεσα στους

Βολιβιανούς εργάτες των ορυχείων. Το 1967, απομονωμένος στην ύπαιθρο, ο Τσε έπεσε θύμα ενέδρας και δολοφονήθηκε.

Ο **Αβραάμ Γκιγιέν**, ένας εξόριστος ισπανός αναρχικός, πίστευε, όπως κι ο Γκεβάρα, ότι μια χούφτα αποφασισμένων μαχητών μπορούσαν να νικήσουν τις κρατικές δυνάμεις. Παντρεύοντας τον μαχητικό μακρουνισμό και τον ανταρτοπόλεμο, ο Γκιγιέν υποστήριξε στο βιβλίο του *Στρατηγική του αντάρτικου πόλης* ότι η επανάσταση μπορούσε να γενικευτεί μέσω οπλισμένων ομάδων και ότι οι δικτατορίες είναι ιδιαίτερα

ευάλωτες, λόγω της εχθρότητας με την οποία τις αντιμετωπίζει ο πληθυσμός. Αλλά, εν αντιθέσει με τον Γκεβάρα, ο οποίος προτιμούσε τη μάχη στην ύπαιθρο, ο Γκιγιέν υποστήριζε ότι η πόλη –η «ζούγκλα από μπετόν»– ήταν το προτιμότερο πεδίο μάχης.

Βαθιά επηρεασμένοι απ' τις θεωρίες του Γκιγιέν, οι Τουπαμάρος (το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα της Ουρουγουάης), επέλεξαν αυτό ακριβώς το πεδίο μάχης. Αυτοί οι αντάρτες πόλης, παρά τον μικρό τους αριθμό, απείλησαν σοβαρά την κυβέρνηση για περισσότερα από δέκα χρόνια.

ΙΣΠΑΝΙΚΟΣ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ

Ο αναρχισμός είχε τη μεγαλύτερη δύναμη και επιτυχία στην Ισπανία, όπου η παράδοση της αυτόνομης ζωής των χωρικών και των βίαιων εξεγέρσεων έκανε το έδαφος πρόσφορο. Μετά τη δημιουργία ενός τμήματος της Διεθνούς το 1868 στην Ισπανία, από τον Ιταλό οπαδό του Μπακούνιν, **Τζιουζέπε Φανέλι**, το κίνημα μεγάλωσε γρήγορα κι έφτασε να αριθμεί πάνω από 20.000 μέλη.

Ο ισπανικός αναρχισμός πέτυχε γιατί συνέδεσε την παράδοση συλλογικότητας, αλληλοβοήθειας και αυτοδιαχείρισης που υπήρχε στα χωριά με τους εργαζόμενους των νέων βιομηχανικών πόλεων. Οι Ισπανοί εργάτες, όπως αυτοί του Παρισιού το 1871, της Πετρούπολης το 1917 και του Γκντάνσκ το 1981, κινούνταν συνεχώς μεταξύ χωριού και πόλης, και διατηρούσαν ζωντανή την ανάμνηση μιας μη καπιταλιστικής κουλτούρας, η οποία ερχόταν σε αντίθεση με την εμπειρία των συστηματοποιημένων εργοστασίων και πόλεων.

Η ΤΡΑΓΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Στις 11 Ιουλίου του 1909 η κυβέρνηση κήρυξε γενική επιστράτευση για τον πόλεμο στο Μαρόκο. Καθώς χιλιάδες άνθρωποι συγκεντρώνονταν στους σιδηροδρομικούς σταθμούς και τις αποβάθρες για να δουν την αποχώρηση των στρατιωτών, η θλίψη μετατράπηκε σε οργή. Οι γυναίκες έλκεισαν τις σιδηροδρομικές γραμμές για να σταματήσουν τα τρένα που μετέφεραν τους στρατιώτες, και μία Επιτροπή Γενικής Απεργίας, υπό την καθοδήγηση των αναρχικών **Χοσέ Ρεμέρο** και **Μιγκέλ Μορένο**, απηύθυνε έκκληση σε χιλιάδες εργοστασιακούς εργάτες. Οι σοσιαλιστές προσπάθησαν μανιωδώς να περιορίσουν τις «αναρχικές ταραχές» σε μια απλή διαμαρτυρία ενάντια στον πόλεμο, αλλά το κάλεσμα των αναρχικών για εξέγερση εισακούστηκε στις εργατικές συνοικίες. Στήθηκαν οδοφράγματα και μοιράστηκαν όπλα. Άγριες επιθέσεις ενάντια στους στρατώνες της αστυνομίας την εξαφάνισαν απ' τους δρόμους.

Οι στρατιώτες
αρνήθηκαν
να πυροβολήσουν
το πλήθος και πολλές
γυναίκες, ιδίως πόρνες,
συμμετείχαν στη μάχη.
Η Βαρκελώνη
βρισκόταν σε ανοιχτή
εξέγερση για μια βδομάδα.
Οι σιδηροδρομικές γραμμές
ανατινάχτηκαν με δυναμίτη
για να μην μπορεί ο στρατός
να φτάσει στην πόλη, και
ένα κύμα αντικληρικαλικής
οργής οδήγησε στο κάψιμο
80 εκκλησιών.
Αμέσως κατέφτασαν
μεγάλες στρατιωτικές
μονάδες και μέχρι τις 31
Ιουλίου, παρά τη λυσσαλέα
αντίσταση, είχαν διαλυθεί
από το πυροβολικό και τα
τελευταία οδοφράγματα των
εργατών, αφήνοντας πίσω
600 νεκρούς εργάτες.
Κηρύχθηκε στρατιωτικός
νόμος σε ολόκληρη την
Ισπανία και 500 άτομα
δικάστηκαν για εξέγερση.

Ο ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ ΦΕΡΡΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ανάμεσα σε αυτούς που οδηγήθηκαν στο στρατοδικείο ήταν και ένας δάσκαλος, ο **Φρανσίσκο Φερρέρ**. Κατηγορήθηκε ως «επικεφαλής της εξέγερσης», μολοντί δεν βρισκόταν καν κοντά στη Βαρκελώνη στη διάρκεια των ταραχών.

Ο Φερρέρ είχε έρθει σε επαφή με τον αναρχισμό στα καφέ και στα μπαρ του Παρισιού, όπου είχε εξοριστεί μετά τον δημοκρατικό ξεσηκωμό του 1885. Εκεί συνάντησε τον αναρχικό **Πολ Ρομπέν**, επικεφαλής του σχολείου Cempuis και εμπνευστή της **Λίγκας για την Ελευθεριακή Εκπαίδευση**. Ο εικοσιτετράχρονος, τότε, Φερρέρ οραματίστηκε να δημιουργήσει ένα παρόμοιο σχολείο στην Ισπανία. Με ένα εκατομμύριο φράγκα που είχε πάρει από έναν δωρητή, ο Φερρέρ άνοιξε το Σύγχρονο Σχολείο του στην Βαρκελώνη, στις 8 Σεπτεμβρίου του 1901. Μέχρι τότε, τα σχολεία της Ισπανίας ελέγχονταν αποκλειστικά από την εκκλησία. Μόνο μία στις τρεις πόλεις είχε σχολείο· όλα τα σχολεία είχαν ιερείς για διευθυντές, και οι καθηγητές ορκίζονταν να τηρούν το καθολικό δόγμα. Ο Φερρέρ σκόπευε να τα αλλάξει όλα αυτά με το Σύγχρονο Σχολείο του:

“Θέλω να φτιάξω ένα σχολείο χειραφέτησης, που θα καταδικάζει οτιδήποτε χωρίζει τους ανθρώπους, τις εσφαλμένες έννοιες της ιδιοκτησίας, της πατρίδας και της οικογένειας, έτσι ώστε να αποκτήσουμε την ελευθερία και την ευημερία που όλοι επιθυμούμε. Θα διδάξω μόνο την καθαρή αλήθεια. Δεν θα βάλω δόγματα στα μυαλά τους. Δεν θα αποκρύψω ούτε ίχνος αλήθειας. Δεν θα τους διδάξω τι να σκέφτονται αλλά πώς να σκέφτονται.”

Ο Φερρέρ ήταν αντίθετος στην κρατική και εκκλησιαστική εκπαίδευση:

“Οι κυβερνώντες ανέκαθεν ενδιαφέρονταν να ελέγξουν την εκπαίδευση

του λαού. Ήξεραν ότι η δύναμή τους βασιζόταν σχεδόν αποκλειστικά στο σχολείο και επέμεναν να διατηρούν το μονοπώλιό τους. Το σχολείο είναι ένα όργανο κυριαρχίας στα χέρια της άρχουσας τάξης.”

Το Σύγχρονο Σχολείο δεν είχε επιβραβεύσεις ή τιμωρίες, εξετάσεις ή βαθμούς – τα καθημερινά «βασανιστήρια» της συμβατικής εκπαίδευσης. Και επειδή η πρακτική γνώση είναι πιο χρήσιμη από τη θεωρητική, τα μαθήματα συχνά γίνονταν σε εργοστάσια, μουσεία ή στην ύπαιθρο. Στο σχολείο πήγαιναν ακόμα και γονείς, ενώ ο Φερρέρ σχεδίαζε ένα Λαϊκό Πανεπιστήμιο.

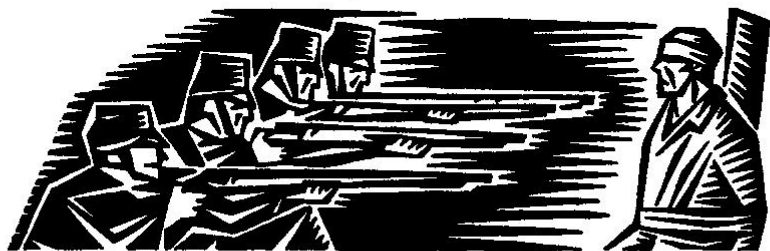
“Η ανώτατη εκπαίδευση, που προορίζεται για λίγους προνομιούχους, πρέπει να ανήκει σε όλο τον κόσμο, αφού ο κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στη γνώση και η επιστήμη, η οποία δημιουργείται από ερευνητές και εργαζόμενους όλων των χωρών και όλων των ηλικιών, δεν θα 'πρεπε να αποτελεί ταξικό προνόμιο.”

Το Σύγχρονο Σχολείο ήταν επίσης ένα κέντρο προπαγάνδας, ένα γήπεδο προπόνησης για την επαναστατική δράση:

“Δεν διασίζουμε να πούμε ότι θέλουμε ανθρώπους που θα εξελίσσονται συνεχώς. Ανθρώπους ικανούς να καταστρέφουν και να ανανεώνουν τον περίγυρό τους και τον εαυτό τους: ανθρώπους των οποίων η μεγαλύτερη δύναμη θα είναι η πνευματική τους ανεξαρτησία, την οποία δεν θα εκχωρήσουν σε κανένα· πάντοτε διαθέσιμους για καλύτερα πράγματα, διψασμένους για τον θρίαμβο νέων ιδεών, ανθρώπους που να θέλουν να χωρέσουν πολλές ζωές μες στη μία ζωή που έχουν. Στόχος του σχολείου πρέπει να είναι το να δείξει στα παιδιά ότι θα υπάρχει τυραννία όσο ένα άτομο θα εξαρτάται από ένα άλλο.”

Σύντομα το σχολείο είχε 125 μαθητές και το παράδειγμά του διαδόθηκε. Μέχρι το 1905 υπήρχαν 50 παρόμοια σχολεία στην Ισπανία. Τη Μεγάλη Παρασκευή εκείνου του χρόνου, ο Φερρέρ ήταν επικεφαλής 1.700 παιδιών σε μια διαδήλωση για την ελεύθερη εκπαίδευση. Μέσα σε λίγες εβδομάδες η κυβέρνηση κινητοποιήθηκε και έκλεισε δια της βίας όλα τα σχολεία. Νωρίτερα, την ίδια εκείνη χρονιά, αναρχικοί είχαν πετάξει βόμβες δυο φορές στον Βασιλιά της Ισπανίας Αλφόνσο. Ένας απ' αυτούς, ο **Ματέο Μοράλ**, δούλεψε στο τυπογραφείο του Σύγχρονου Σχο-

λείου και ήταν στενός φίλος του Φερρέρ. Εξαιτίας αυτού ο Φερρέρ φυλακίστηκε για ένα χρόνο. Με το που βγήκε από τη φυλακή, ταξίδεψε σε ολόκληρη την Ευρώπη διαδίδοντας το μήνυμα του Ελεύθερου Σχολείου.

Μετά την επιστροφή του στην Ισπανία, συνελήφθη και πάλι μετά την “Τραγική Εβδομάδα” του 1909, και οδηγήθηκε στο εκτελεστικό απόσπασμα. Αλλά ο θάνατός του δεν μείωσε καθόλου τη δύναμη των ιδεών του. “Σύγχρονα Σχολεία” όπως το δικό του ιδρύθηκαν στη Βρετανία, τη Γαλλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία, την Ιταλία, τη Γερμανία, την Ελβετία, την Πολωνία, την Τσεχοσλοβακία, τη Γιουγκοσλαβία, την Αργεντινή, τη Βραζιλία, το Μεξικό, την Κίνα, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΡΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΣΤΕΛΤΟΝ

Στις ΗΠΑ τα επόμενα 50 χρόνια δημιουργήθηκαν περισσότερα από 30 τέτοια σχολεία. Το πιο γνωστό, στο Στέλτον του Νιου Τζέρσεϋ, λειτούργησε απ’ το 1913 μέχρι το 1953· το πλέον μακροχρόνιο πείραμα στην ιστορία της αναρχικής εκπαίδευσης και της κοινοβιακής ζωής. Ένας μαθητής, ο **Ρέι Μίλερ**, θυμάται:

“Αγόρια και κορίτσια κολυμπούσαν μαζί γυμνά για να είναι φυσιολογικά και να μην έχουν κόμπλεξ. Ένιωθα ότι οι αναρχικοί ήταν οι μόνοι άνθρωποι που είχαν τη σωστή αντίληψη για τη ζωή. Οι προσωπικές σχέσεις ήταν το σημαντικότερο πράγμα. Οι άνθρωποι ήταν ελεύθεροι να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους. Δεν ζούσες σύμφωνα με αυστηρούς κανόνες, παρά μπορούσες να κάνεις ό,τι ήθελες, εφ’ όσον δεν έβλαπτες κανέναν.

“Κάναμε τα πάντα μόνοι μας –ήμασταν κηπουροί, στοιχειοθέτες, μάγειροι– κάναμε τα πάντα με τα χέρια μας. Αντί απλώς να διαβάζουμε το Όνειρο θερινής νυκτός, το παίζαμε, και μάλιστα στην ύπαιθρο. Συμμετείχαν και οι μεγάλοι. Ποτέ δεν απέφυγα να συμμετάσχω σε οτιδήποτε – ενώ αντιθέτως αργότερα στο γυμνάσιο όλα μου φαίνονταν σαν αγγαρεία. Τέσσερα χρόνια στο γυμνάσιο δεν έκανα ούτε έναν πραγματικό φίλο. Στο Στέλτον όλοι ήταν φίλοι μου. Δεν μπορώ να θυμηθώ τίποτα που να κάναμε στο γυμνάσιο ή κάποιον από τους καθηγητές μου εκεί, εκτός του ότι διαβάζαμε κάθε πρωί τη Βίβλο... το σχολείο ήταν ανοούσιο. Αντίθετα, έχω τις καλύτερες αναμνήσεις απ’ το Στέλτον. Το Στέλτον δεν ήταν μόνο ένα σχολείο αλλά μια κοινότητα· δεν ήταν απλά εκπαίδευση – ήταν ζωή.”

ΜΟΝΤΕΡΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα ήταν μια εποχή έντονης επαναστατικής δραστηριότητας. Σε ολόκληρο τον κόσμο, από την Μόσχα μέχρι το Σαν Φρανσίσκο, η πίεση για ριζοσπαστικές αλλαγές έπαιρνε εκρηκτικές διαστάσεις.

Στη Ρωσία, η επανάσταση του 1905 έφερε την εμφάνιση των πρώτων εργατικών συμβουλίων – των Σοβιέτ. Το 1909 το βιομηχανικό κέντρο της Ισπανίας, η Βαρκελώνη, βρισκόταν σε ανοιχτή αναρχική εξέγερση. Οι γάλλοι εργάτες διαπνέονταν από το μαχητικό πνεύμα του αναρχοσυνδικαλισμού. Στις ΗΠΑ η δυναμική ΙWW φαινόταν ακαταμάχητη. Οι Μεξικάνοι χωρικοί, ξεσηκωμένοι από αναρχικά συνθήματα, ξεκινούσαν μια επανάσταση με απρόβλεπτες προεκτάσεις. Σημαντικός αριθμός εργατών της Νότιας Αμερικής ενστερνίζονταν τον αναρχοσυνδικαλισμό. Το βρετανικό φεμινιστικό κίνημα, στο οποίο συμμετείχαν πολλές αναρχικές γυναίκες, στρεφόταν προς την ακραία άμεση δράση στον αγώνα για κοινωνική ισότητα και ισότητα των φύλων. Η διεθνής καλλιτεχνική πρωτοπορία προσέγγιζε όλο και περισσότερο τις αναρχικές ιδέες στην ποίηση, τη λογοτεχνία, το θέατρο και τη ζωγραφική. Με Ελεύθερα Σχολεία σχεδόν σε κάθε χώρα, οι αναρχικές εκπαιδευτικές αρχές κέρδιζαν σε δημοτικότητα. Η υπάρχουσα τάξη πραγμάτων βαλλόταν επίμονα από παντού.

Την καταπληκτική ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής μπορεί να τη νιώσει κανείς ρίχνοντας έστω και μια ματιά στο μακρύ, θερμό καλοκαίρι της Εδουαρδιανής Αγγλίας του 1911. Ένα πρωτοφανές κύμα αναταραχών κατέκλυσε τη χώρα. Ξεκινώντας τον Ιούλιο απ' το λιμάνι του Σαουθάμπτον, μια απεργία των ναυτών εξαπλώθηκε ταχύτατα στο Λίβερπουλ και στο Χαλ, στους λιμενεργάτες και τους μυλωνάδες. Στο Χαλ η αύξηση μισθών που προσφέρθηκε στους 15.000 απεργούς έγινε δεκτή με την κραυγή: «*Πάμε να κάψουμε τις αποβάθρες!*». Ένας δημοτικός σύμβουλος που είχε ζήσει από κοντά την Παρισινή Κομμούνια, είπε ότι ποτέ δεν είχε δει τέτοιο πράγμα: «*ημίγυμνες γυναίκες με τα μαλλιά να ανεμίζουν, στριφογυρίζαν στους δρόμους σπάζοντας και καταστρέφοντας!*».

Η απεργία εξαπλώθηκε στους σιδηροδρομικούς υπαλλήλους και στους περισσότερους εργαζόμενους στα μέσα μεταφοράς. Μέχρι τα μέσα Αυγούστου όλα τα σημαντικά λιμάνια και οι πόλεις είχαν εμπλακεί στην απεργία. Στην Ουαλία, ο στρατός πυροβόλησε και σκότωσε δύο απεργούς και μετά από οδομαχίες απέκτησε τον έλεγχο του Λίβερπουλ.

Μέχρι τις αρχές του Σεπτεμβρίου το θερμό κύμα είχε κοπάσει και η Αγγλία βρισκόταν σε κατάσταση ηρεμίας. Έπειτα, στις 5 Σεπτεμβρίου, σε ένα μικρό ουαλικό σχολείο, ένα σημείωμα που καλούσε σε αποχή από τα μαθήματα κυκλοφόρησε από χέρι σε χέρι. Όταν ο πρωταίτιος τιμωρήθηκε από τον δάσκαλο, οι συμμαθητές του εγκατέλειψαν την αίθουσα και κατέβηκαν στον δρόμο για να διαμαρτυρηθούν. Την επόμενη μέρα στα σχολεία του Λίβερπουλ έγιναν αποχές από τα μαθήματα και στη συνέχεια έγινε το ίδιο στα σχολεία του Μάντσεστερ. Από εκεί ο πυρετός εξαπλώθηκε νότια μέχρι το Πόρτσμουθ, βόρεια μέχρι τη Γλασκόβη και το Λέιθ· μέχρι τα μέσα του Σεπτεμβρίου γίνονταν αποχές απ' τα μαθήματα σε τουλάχιστον 62 μικρές και μεγάλες πόλεις.

Σε ολόκληρη τη χώρα, παιδιά όλων των ηλικιών, ακόμα και τριχρονα, απείχαν απ' τα μαθήματα. Μόνο στο Νταντί, συμμετείχαν 1500 παιδιά. Τα αιτήματά τους μεταξύ άλλων ήταν, να σταματήσουν οι σωματικές τιμωρίες, να γίνονται λιγότερες ώρες μαθήματος, να δοθούν επιπλέον η-

μέρες διακοπών, καθώς και μαθητικός μισθός. Απολύτως αυτοοργανωμένα, με τους δικούς τους τρόπους επικοινωνίας, τα παιδιά έφτιαξαν απεργιακές επιτροπές, έκαναν πικετοφορίες και διαδηλώσεις, επιτέθηκαν στα σχολικά κτήρια και συγκρούστηκαν με απεργοσπάστες και με την αστυνομία. Μολονότι οι αποχές έληξαν σύντομα, έδειξαν ένα μέρος της έκτασης του ριζοσπαστικού αναβρασμού που υπήρχε στην κοινωνία τις παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.

Καθήκον των πατεράδων είναι να τιμωρούν τα απείθαρχα και ανυπότακτα παιδιά και οι κυβερνώντες μας μπορούν, πράγματι, να γίνουν πολύ αυστηροί πατεράδες. Ηγέτες όλων των ειδών –πολιτικοί, αφεντικά, γραφειοκράτες, ιερείς, στρατηγοί– σχεδίαζαν και προετοίμαζαν πυρετωδώς μια ιδιαίτερος σκληρή τιμωρία για τους ανυπότακτους υπηκόους τους, ως απάντηση στο κύμα της εξέγερσης που απειλήσε να τους γκρεμίσει από τους θρόνους της εξουσίας τους.

Το μακελειό που ακολούθησε την ήττα της Παρισινής Κομμούνας ήταν μια προειδοποίηση του τι έμελλε να συμβεί. Η αστική τάξη, μολονότι θέλει να δείχνει έξυπνη, ευαίσθητη και πολιτισμένη, είναι ικανή για τέτοια απάνθρωπη βαρβαρότητα, μπροστά στην οποία ο κάθε φυσιολογικός άνθρωπος παραλύει απ' τη φρίκη. Πίσω από ένα προσωπίο πατριωτισμού, δημοκρατικότητας και πολιτισμού η άρχουσα τάξη οργάνωνε ένα σφαγείο στο οποίο, απ' το 1914 μέχρι το 1918, θα συγκεντρώνον-

ταν εξήντα εκατομμύρια άνθρωποι: πάνω από 8.000.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν και 16.000.000 τραυματίστηκαν. Η γαλλική κυβέρνηση, για παράδειγμα, έστειλε 8.500.000 ανθρώπους στα χαρακώματα. Νεκροί και τραυματίες: 4.500.000.

Τον πρώτο καιρό, ο κόσμος θαμπώθηκε από σημαίες, ζητωκραυγές και συνθήματα. Όμως μέχρι το 1917, οι επιζήσαντες είχαν απηυδύσει. Ολόκληρα γαλλικά συντάγματα εγκατέλειπαν τα οδοφράγματα και πήγαιναν προς το Παρίσι: επέστρεφαν στο μέτωπο μόνο υπό την πίεση του ιππικού και του πυροβολικού. Μαζικές ανταρσίες έφεραν τη Ρωσία στα πρόθυρα της επανάστασης. Ο 20ός αιώνας είχε αρχίσει για τα καλά.

«Συνέχεια ηγέτες... ας προσπαθήσουμε μια φορά χωρίς αυτούς...»

Ο νέος αιώνας βρήκε τη Ρωσία να μαστιάζεται από ένα λιμό που ανάγκαζε τους χωρικούς να κλέβουν σιτηρά και να κάνουν πλιάτσικο στα σπίτια των κυρίων τους. Η οικονομική ύφεση έπληξε τις βόρειες πόλεις, όπου ανθούσε το εμπόριο υφασμάτων, και τα ορυχεία, τις πετρελαιοπηγές, τα εργοστάσια και τα λιμάνια του νότου. Το 1903 οι εργάτες στις πετρελαιοπηγές του Μπακού συγκρούστηκαν με την αστυνομία. Ξεκινώντας από την Οδησσό η γενική απεργία εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Ουκρανία. Ο Υπουργός Παιδείας και ο Υπουργός Εσωτερικών δολοφονήθηκαν. Φοιτητές και νεαροί εργάτες, αποφασισμένοι να καταστρέψουν την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων, στράφηκαν στα γραπτά του Μπακούνιν και του Κροπότκιν για να αντλήσουν ιδέες και, με δυναμική και περιστροφή, ρίχτηκαν ενάντια στο κράτος.

Το 1905, ο καταστροφικός Ρωσοϊαπωνικός Πόλεμος έφερε χιλιάδες ανθρώπους να διαμαρτύρονται στους δρόμους της Πετρούπολης. Περίπου χίλιοι απ' αυτούς δολοφονήθηκαν ή τραυματίστηκαν από στρατιώτες. Η είδηση για το έγκλημα της "Αιματοβαμμένης Κυριακής" μαθεύτηκε απ' άκρη σ' άκρη στη Ρωσία. Από την πρώτη στιγμή εμφανίστηκαν Εργατικά Συμβούλια –τα Σοβιέτ– για να συντονίσουν τη μαχητική δράση. Οι εργαζόμενοι, πολλοί από τους οποίους είχαν έρθει πρόσφατα από την ύπαιθρο για να βρουν δουλειά στα τεράστια νέα εργοστάσια, εξέλεξαν αντιπροσώπους μέσα από τις δικές τους τάξεις, τους οποίους μπορούσαν να εμπιστευτούν και είχαν τη δυνατότητα να τους ανακαλέσουν ανά πάσα στιγμή εάν δεν τους ικανοποιούσαν. Οι απεργίες παρέλυσαν την παραγωγή· καταπιεσμένες εθνικές ομάδες στις παραμεθώριες περιοχές εξεγέρθηκαν, οι χωρικοί έκαιγαν και λεηλατούσαν, και στη Μόσχα ξέσπασε εξέγερση.

Η εξέγερση, καίτοι βραχύβια, ενέπνευσε το νέο αναρχικό κίνημα. Παρά την αυξανόμενη καταστολή, τα "Αποσπάσματα Μάχης" έκαναν επιδρομές σε οπλοπωλεία και οπλοστάσια, ψάχνοντας για τα πιστόλια "Μπράουνινγκ" που ποθούσαν. Αξιωματούχοι, αστυνομικοί και αφεντικά δολοφονήθηκαν και έγιναν αμέτρητες «απαλλοτριώσεις» τραπεζών

και σπιτιών πλουσίων. Το πιστολάδι με την αστυνομία τελείωνε με θάνατο, φυλάκιση ή βασανιστήρια.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ

Τον Φεβρουάριο του 1917, ξέσπασαν στην Πετρούπολη βίαιες ταραχές για το ψωμί, στις οποίες συμμετείχαν οι γυναίκες της πόλης. Ξέσπασαν απεργίες και ο λαός ξεσηκώθηκε ενάντια στην κυβέρνηση. Σύντομα, ο στρατός ενώθηκε με τους εξεγερμένους και ξαναδημοουργήθηκαν Σοβιέτ. Ο Τσάρος παραιτήθηκε από τον θρόνο, και δημιουργήθηκε μια Προσωρινή Κυβέρνηση. Αυτή η επανάσταση, όπως παρατήρησε ένας από τους συμμετέχοντες, ήταν «ένα εντελώς αυθόρμητο φαινόμενο, διόλου ένα αποτέλεσμα κομματικής προπαγάνδας». Οι άνθρωποι «φλέγονταν από ένα αίσθημα απεριόριστης ελευθερίας, ένα αίσθημα απελευθέρωσης από τους περιορισμούς της κοινωνίας τους».

Οι εργάτες του τεράστιου εργοστασίου Πουτίλωφ διαδήλωσαν με το σύνθημα «κάτω η εξουσία και ο καπιταλισμός» γραμμένο σε μαύρο πανό. Οι ναύτες του στόλου της Βαλτικής ενώθηκαν με αναρχικές ομάδες εργατών από την περιφέρεια Βιμπόργκ και με τους εργάτες των ναυπηγείων της Κρονστάνδης. Οι αναρχικοί κατέλαβαν τα μέγαρα των πλουσίων. Ένα από αυτά έγινε το «Σπίτι της ανάπαυσης», με αίθουσες ανάγνωσης, συζητήσεων και αναψυχής, και μια παιδική χαρά στον κήπο. Η Προσωρινή Κυβέρνηση διέταξε τους αναρχικούς να εγκαταλείψουν το κτήριο, αλλά πενήντα ναύτες από την Κρονστάνδη έσπευσαν να τους υπερασπιστούν και οι εργάτες του Βιμπόργκ διαδήλωσαν ενάντια στην εκδίωξή τους απ' το σπίτι. Όταν οι αρχές καταδίκασαν την ενέργεια των αναρχικών να καταπατήσουν την κατοικία «χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των ιδιοκτητών», αυτοί απελευθέρωσαν τους φυλακισμένους μια παρακείμενης φυλακής και τους καλωσόρισαν στο μέγαρο.

Τα κυβερνητικά στρατεύματα επιτέθηκαν σκοτώνοντας έναν αναρχικό και συλλαμβάνοντας εξήντα ναύτες και εργάτες, προκαλώντας την εξέγερση του Ιούλη.

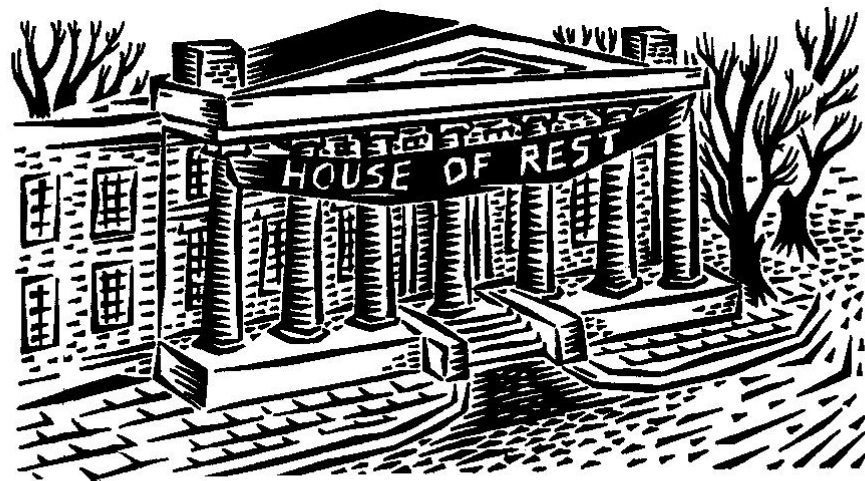
Οπλισμένοι ναύτες, στρατιώτες και εργάτες απαίτησαν δικαιοσύνη για τους διωκόμενους αναρχικούς. Οι αναρχικοί της Κρονστάνδης παρότρυναν το 1ο Σύνταγμα Πυροβολικού να ξεκινήσει μια καινούργια εξέγερση, ενώ ο Τρότσκι χρειάστηκε να διασώσει έναν υπουργό που τον είχαν απαγάγει οι ναύτες της Κρονστάνδης.

ΟΚΤΩΒΡΗΣ

Με την επιστροφή του στη Ρωσία, τον Απρίλη του 1917, ο Λένιν οσμίστηκε τον αναρχισμό στην ατμόσφαιρα. Αμέσως ακολούθησε το ρεύμα με τις λεγόμενες *Θέσεις του Απρίλη*, οι οποίες καλούσαν να αντικατασταθεί η κυβέρνηση από τα Σοβιέτ και ο στρατός και η αστυνομία από μια πολιτοφυλακή. Οι μαρξιστές σύντροφοί του έμειναν εμβρόντητοι. Όπως είπε κάποιος:

“Ο Λένιν έγινε τώρα υποψήφιος για έναν ευρωπαϊκό θρόνο που παρέμενε κενός εδώ και 30 χρόνια – τον θρόνο του Μπακούνιν! Τα καινούργια λόγια του Λένιν φέρνουν έναν παλιό αντίλαλο – τις απαρχαιωμένες αλήθειες του πρωτόγονου αναρχισμού.”

Τρόμαξαν ακόμη περισσότερο με το βιβλίο του *Κράτος και Επανάσταση*, στο οποίο προέτρεπε τους χωρικούς να αυτοοργανωθούν ελεύ-

θερα σε κομμούνες, εξαλείφοντας τον καπιταλισμό και μεταβιβάζοντας τον έλεγχο της οικονομίας σε «ολόκληρη την κοινωνία». «Όσο υπάρχει κράτος», διακήρυξε ο Λένιν, «δεν υπάρχει ελευθερία· και όταν θα υπάρχει ελευθερία, δεν θα υπάρχει κράτος».

Τα λόγια του Λένιν έπεισαν τους αναρχικούς να συνταχθούν με τους μπολσεβίκους στην ανατροπή της Προσωρινής Κυβέρνησης. Περιφρονώντας τις εκλογές για τη Συντακτική Συνέλευση, δεδομένου ότι «η πολιτική εξουσία δεν αξίζει ούτε ένα κλούβιο αυγό», οι αναρχικοί προέτρεπαν τους εργάτες να καταλάβουν τα εργοστάσια και τους χωρικούς τη γη. Όπως έγραψε μια αναρχική:

«Τέρομα τα λόγια! Τέρομα τα ψηφίσματα! Ζήτω η πράξη! Ζήτω η δημιουργική δουλειά των μαζών που μοχθούν!».

Οι αναρχικοί ακολούθησαν την Επαναστατική Στρατιωτική Επιτροπή του Τρότσκι, που τον Οκτώβρη οργάνωσε την ανατροπή της κυβέρνησης.

ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Όμως ο μήνας του μέλιτος μεταξύ αναρχικών και μπολσεβίκων έληξε την επόμενη μέρα. Σχηματίστηκε εγκαίρως ένα παντοδύναμο Κεντρικό Σοβιέτ, που αποτελούνταν, όμως, μόνο από μπολσεβίκους.

Τώρα οι αναρχικοί έκαναν λόγο για ένα «τρίτο και τελευταίο στάδιο της επανάστασης», και οι ναύτες της Κρονστάνδης προειδοποιούσαν ότι θα μπορούσαν κάλλιστα να στρέψουν τα κανόνια τους προς την μπολσεβίκικη κυβέρνηση, όπως είχαν κάνει και εναντίον της προσωρινής. Όπως έλεγαν, «Εκεί που αρχίζει η εξουσία, τελειώνει η επανάσταση».

Σε ολόκληρη τη Ρωσία οι αναρχοσυνδικαλιστικές αρχές των εργοστασιακών επιτροπών και του εργατικού ελέγχου κέρδιζαν οπαδούς, ιδίως στα ναυπηγεία και στα λιμάνια, στα αρτοποιεία, στα ορυχεία και ανάμεσα στους εργαζόμενους των ταχυδρομείων και του τηλεγράφου. Στην αρχή οι μπολσεβίκοι υποστήριζαν αυτές τις ιδέες, αλλά με το που βρέθηκαν στην εξουσία πίεζαν για συγκεντρωτικό κρατικό έλεγχο. Οι αναρχικοί, επαναλαμβάνοντας τα λόγια του Μπακούνιν, κατηγορούσαν τους μπολσεβίκους ως «ιδιοτελείς διανοούμενους» που ανέβηκαν στην εξουσία στις πλάτες των εργατών και των αγροτών. Μέχρι την άνοιξη του 1918, η ρήξη ήταν ολοκληρωτική. Μια νύχτα του Απριλίου, η Τσεκά –η μυστική αστυνομία των μπολσεβίκων– εισέβαλε σε είκοσι έξι αναρχικά στέκια στη Μόσχα.

Στο «Σπίτι της Αναρχίας», οι Μαύροι Φρουροί αντιστάθηκαν, σκοτώνοντας 12 αστυνομικούς, αλλά 50 αναρχικοί σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν και 500 ρίχτηκαν στη φυλακή.

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Οι αναρχικοί, ξεφεύγοντας από την μπολσεβίκικη τρομοκρατία, κατευθύνθηκαν προς την «κοιτίδα» του κινήματος, τις «άγριες εκτάσεις» της Ουκρανίας. Το φθινόπωρο του 1918 δημιουργήθηκε στο Χάρκοβο η Ναμπάτ, η Συνομοσπονδία Αναρχικών Οργανώσεων. Καταγγέλλοντας το κόμμα των μπολσεβίκων ως ένα «επίσημο, διοικητικό-πολιτικό κι ακόμα

αστυνομικό μηχανισμό του καινούργιου αφεντικού-εκμεταλλευτή – του κράτους», η Ναμπάτ καλούσε σε παγκόσμια επανάσταση που θα βασιζόταν σε ελεύθερες ομοσπονδίες αστικών και αγροτικών κοινοτήτων.

Πρώτα, όμως, έπρεπε να νικηθούν τα στρατεύματα των “Λευκών” –των αντεπαναστατικών δυνάμεων που εισέβαλαν με την υποστήριξη και στρατιωτική βοήθεια των Βρετανών, Γάλλων, Αμερικανών και άλλων ξένων. Ο εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στον Κόκκινο Στρατό του Τρότσκι και στους Λευκούς μαινόταν σε ολόκληρη την Ουκρανία. Η Ναμπάτ πολέμουσε ανεξάρτητα, με έναν αναρχικό αντάρτικο στρατό, ο πυρήνας του οποίου ήταν η αντάρτικη ομάδα του Μάχνο.

ΜΑΧΝΟ

Το 1908 ο Νέστορ Μάχνο είχε καταδικαστεί σε ισόβια για τη δολοφονία ενός αστυνομικού διευθυντή. Απελευθερώθηκε το 1917 και εκλέχτηκε επικεφαλής του Σοβιέτ των Αγροτών και των Εργατών του Γκουλιάι Πόλε. Με μια ένοπλη ομάδα να πορεύεται πίσω από ένα τεράστιο μαύρο πανό που έγραφε «Ελευθερία ή Θάνατος – Η γη στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες», ο Μάχνο ξεκίνησε να αναδιανέμει τα κτήματα στους χωρικούς. Το 1918, όταν στρατεύματα των Αυστριακών και Λευκών εισέβαλαν στην Ουκρανία, οι αντάρτες του Μάχνο αντιστάθηκαν: «Θα νικήσουμε, όχι για να ακολουθήσουμε το παράδειγμα του παρελθόντος και ν' αφήσουμε την τύχη μας σε κάποιους νέους ηγέτες,

αλλά για να την πάρουμε στα χέρια μας και να ζήσουμε τις ζωές μας σύμφωνα με τη δική μας θέληση και σύμφωνα με το πώς αντιλαμβανόμαστε την αλήθεια.»

Μέχρι την επόμενη άνοιξη οι εισβολείς είχαν απωθηθεί και το Γκουλιάι Πόλε ήταν ελεύθερο από εξωτερική επιβολή. Οργανώνοντας τοπικές συνελεύσεις χωρικών, εργατών και ανταρτών, ο Μάχνο ξεκίνησε να εγκαθιδρύει αναρχικές κομμούνες, βασισμένες στην ισότητα και την αλληλοβοήθεια.

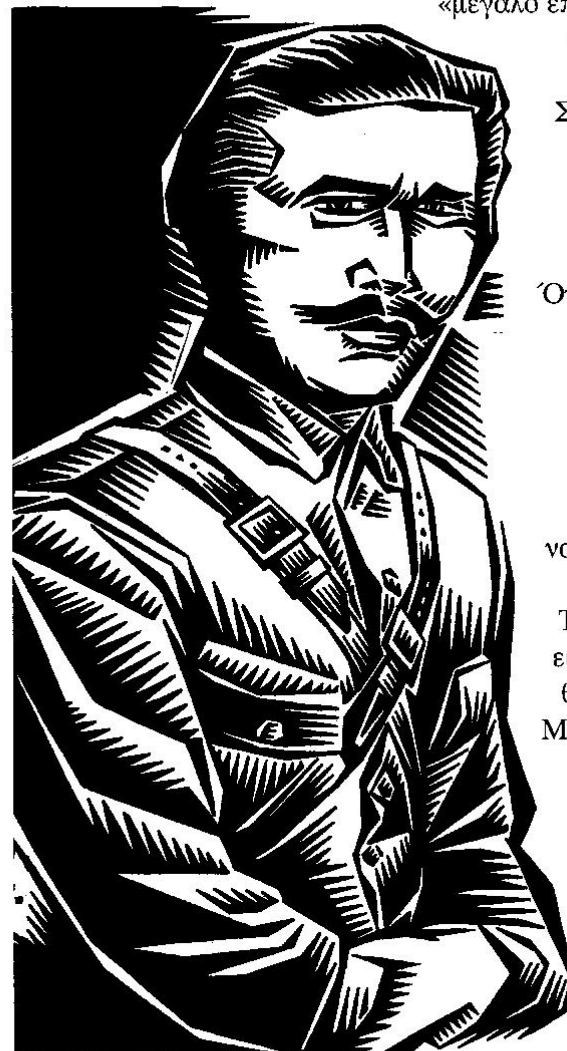
Αρχικά οι μπολσεβίκοι τον χαιρέτησαν ως «γενναίο αντάρτη» και «μεγάλο επαναστάτη», στη συνέχεια

όμως του επιτέθηκαν σαν «αναρχοληστή».

Στάλθηκαν δυο πράκτορες της Τσεκά για να τον δολοφονήσουν, αλλά συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν.

Όταν ο Μάχνο προσκάλεσε άνδρες του Κόκκινου Στρατού στο Συνέδριο, ο Τρότσκι εξοργισμένος τον κήρυξε παράνομο, απαγόρευσε το Συνέδριο και έστειλε στρατεύματα να διαλύσουν τις αναρχικές κομμούνες.

Την ίδια στιγμή, οι Λευκοί εισέβαλαν ξανά και κατευθύνθηκαν προς τη Μόσχα. Μπολσεβίκοι και αναρχικοί παρέπαιαν, ωστόσο ο στρατός του Μάχνο αντεπιτέθηκε επιτυχώς. Στον Τρότσκι δόθηκε χρόνος για να αναδιοργανώσει τον Κόκκινο Στρατό.

Μέχρι τα Χριστούγεννα οι Λευκοί είχαν εκδιωχθεί. Οι αναρχικοί του Μάχνο γρήγορα μπήκαν στο Αικατερινοσλάβ, άνοιξαν τις φυλακές και είπαν στον λαό ότι στο εξής είναι ελεύθερος να οργανώσει τη ζωή του. Διακηρύχθηκε η ελευθερία του λόγου, του τύπου και των συναθροίσεων για όλους εκτός από τα εξουσιαστικά κόμματα, τα οποία διαλύθηκαν. Τους μπολσεβίκους τους συμβούλεψαν «να πάνε κάνουν καμιά τίμια δουλειά».

“Είναι στο χέρι των εργατών και των αγροτών να αυτοοργανωθούν και να επιτύχουν αλληλοκατανόηση σε όλες τις πτυχές της ζωής τους με οποιοδήποτε τρόπο κρίνουν σωστό. Αρκετούς ηγέτες είχαμε! Ας προσπαθήσουμε μια φορά χωρίς αυτούς!”

Εναντίον ο Τρότσκι κήρυξε παράνομο τον Μάχνο, και για ένα οχτάμηνο μαίνονταν σοβαρές μάχες, ώσπου εισέβαλαν οι Λευκοί γι' άλλη μια φορά. Ο Τρότσκι ζήτησε τη βοήθεια του Μάχνο, και σε αντάλλαγμα υποσχέθηκε να απελευθερώσει όλους τους φυλακισμένους αναρχικούς και να δώσει πλήρη ελευθερία της έκφρασης, αρκεί να μην προπαγανδιζόταν η ανατροπή της μπολσεβίκικης κυβέρνησης. Οι Λευκοί τελικά ηττήθηκαν.

Με τη νίκη εξασφαλισμένη, ο Τρότσκι εκτέλεσε όλους τους Μαχνοβίτες στρατιωτικούς διοικητές, επιτέθηκε στο στρατηγείο του Μάχνο και το κατέστρεψε ολοσχερώς. Η Τσεκά συνέλαβε μέλη της Ναμπάτ στο Χάρκοβο· σε ολόκληρη τη Ρωσία, αναρχικοί σύλλογοι, ομάδες και γραφεία εφημερίδων δέχτηκαν επιδρομές και έκλεισαν. Ο Μάχνο, αν και βαριά τραυματισμένος, μαζί με τα απομεινάρια του αντάρτικου στρατού του, ξέφυγε από τους μπολσεβίκους για έναν ολόκληρο χρόνο. Κατέφυγε τελικά στο Παρίσι και πέθανε το 1934, αλκοολικός και φυματικός.

Οι επιζήσαντες αναρχικοί εξαπέλυσαν μια εκστρατεία τρόμου κατά των μπολσεβίκων. Τον Σεπτέμβρη του 1921, ανατίναξαν το αρχηγείο του κομμουνιστικού κόμματος στη Μόσχα σκοτώνοντας και τραυματίζοντας 67 άτομα.

ΚΑΤ'ΑΣΤΟΛΗ

Στη διάρκεια του 1920 έγιναν αγροτικές εξεγέρσεις ενάντια στους μπολσεβίκους σε 22 επαρχίες, και υπήρχαν 118 εστίες αντίστασης. Στην επαρχία Ταμπόφ η Εργατική Ένωση Χωρικών έλεγχε την περιοχή για έναν χρόνο, ώσπου ηττήθηκε από μια μεγάλης κλίμακας στρατιωτική επέμβαση το 1921.

Η μπολσεβίκικη πολιτική της επιβολής του «Πολεμικού κομμουνισμού», που εφαρμόστηκε απ' τον Κόκκινο Στρατό, δημιούργησε συνθήκες πολύ χειρότερες από αυτές που υπήρχαν πριν την επανάσταση· τα δημοκρατικά κατάσχονταν και οι χωρικοί μαστιγώνονταν και εκτελούνταν μαζικά. Το λαϊκό μίσος γι' αυτό το νέο σύστημα, στο χωριό και το εργοστάσιο, επικεντρώθηκε σε ένα πρόσωπο: στον Τρότσκι, τον ηγέτη του Κόκκινου Στρατού.

Στη διάρκεια της θητείας του ως αρχηγού του στρατού, ο Τρότσκι ανέπτυξε μερικές ανησυχητικές νέες μαρξιστικές ιδέες, που τον τοποθετούσαν στα δεξιά των μπολσεβίκων. Κατά τη άποψή του, το νέο σοσιαλιστικό κράτος θα έπρεπε να γίνει «η πιο ανελέητη μορφή διακυβέρνησης που μπορεί κανείς να διανοηθεί». Ο ίδιος ο σοσιαλισμός οριζόταν ως «η οργάνωση των εργατών σε νέες γραμμές παραγωγής, η προσαρμογή τους σ' αυτές, και η επανεκπαίδευσή τους, με στόχο μια συνεχή αύξηση της παραγωγικότητας». Δικαιολογούσε αυτήν την επιστροφή στη δουλοπαροικία ισχυριζόμενος ότι: «υπό ορισμένες συνθήκες, η δουλεία σήμαινε πρόοδο», επειδή «οδηγούσε σε αύξηση της παραγωγής». Ο Κόκκινος Στρατός ήταν το μέσο για να εξασφαλιστεί η πολυπόθητη αυτή αύξηση. Οι εργάτες θα «στρατιωτικοποιούνταν». Οι μη εργαζόμενοι — «οι λιποτάκτες από το μέτωπο της εργασίας» — θα έπρεπε «να συγκεντρώνονταν σε πειθαρχικά τάγματα· αλλιώς, να στέλνονται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης». Οι ιδέες αυτές, για λόγους ακατανόητους στον Τρότσκι,

δεν έγιναν δεκτές με ενθουσιασμό από τους βιομηχανικούς εργάτες της Ρωσίας.

ΚΡΟΝΣΤΑΝΔΗ

Ένας χρόνιος λιμός σάρωνε τώρα μια Ρωσία κυριαρχούμενη από ένα άκαμπτο μονοκομματικό κράτος. Οι εργοστασιακές επιτροπές και οι συνελυσεις των χωριών είχαν σιγήσει και ο εργατικός έλεγχος είχε αποκηρυχτεί. Η Τσεκά συγκέντρωνε χιλιάδες επαναστάτες σε στρατόπεδα, ή απλώς τους εκτελούσε επί τόπου.

Τον Φεβρουάριο του 1921, οι εργάτες της Πετρούπολης κατέβηκαν στους δρόμους για να διαμαρτυρηθούν. Οι μπολσεβίκοι επέβαλλαν απαγόρευση της κυκλοφορίας και κήρυξαν στρατιωτικό νόμο. Η ναυτική βάση κοντά στην Κρονστάνδη έστειλε αντιπροσώπους να ενωθούν με τους εργάτες. Τον Μάρτιο, οι ναύτες της στασίασαν. «*Εν όψει του γεγονότος ότι τα παρόντα Σοβιέτ δεν εκφράζουν τη θέληση των εργατών και των αγροτών*», μοίρασαν ένα πρόγραμμα 15 θέσεων για να αναζωογονηθεί η επανάσταση:

1. Νέες εκλογές στα Σοβιέτ με μυστική ψηφοφορία και ελεύθερο προεκλογικό αγώνα για όλους τους εργάτες και τους αγρότες.
2. Ελευθερία του λόγου και του τύπου για όλους τους εργάτες και αγρότες, για τους αναρχικούς και τα αριστερά σοσιαλιστικά κόμματα.
3. Ελευθερία συγκεντρώσεων στα εργατικά συνδικάτα και στις αγροτικές συγκεντρώσεις.
4. Σύγκληση μιας εξωκομματικής συνδιάσκεψης των εργατών, των στρατιωτών του Κόκκινου Στρατού και των ναυτών της Πετρούπολης, της Κρονστάνδης και της επαρχίας της Πετρούπολης.
5. Απελευθέρωση όλων των πολιτικών κρατουμένων των σοσιαλιστικών κομμάτων καθώς και όλων των εργατών, αγροτών, στρατιωτών και ναυτών που φυλακίστηκαν εξ αιτίας των εργατικών και αγροτικών κινημάτων.
6. Εκλογή μιας επιτροπής η οποία θα επανεξετάσει όλες τις περιπτώ-

"KRONSTADT"

RESOLUTION

σεις των κρατουμένων σε φυλακές ή σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

7. Κατάργηση όλων των πολιτικών τμημάτων στις ένοπλες δυνάμεις. Κανένα κόμμα δεν θα πρέπει να έχει ειδικά προνόμια ή να λαμβάνει κρατική οικονομική ενίσχυση για να προπαγανδίζει τις ιδέες του. Αντ' αυτού, να ιδρυθούν μορφωτικές και εκπαιδευτικές επιτροπές που θα εκλέγονται κατά τόπους και θα χρηματοδοτούνται από το κράτος,

8. Κατάργηση όλων των μπλόκων στους δρόμους που συνδέουν τις πόλεις και την ύπαιθρο.

9. Ίση προμήθεια τροφίμων για όλους τους εργαζόμενους, πλην εκείνων που κάνουν ανθυγιεινές εργασίες.

10. Κατάργηση όλων των κομμουνιστικών αποσπασμάτων σε όλες τις μονάδες του στρατού, καθώς και των κομμουνιστικών φρουρών στα εργοστάσια και στους μύλους. Σε περίπτωση που κριθεί αναγκαία η ύπαρξη τέτοιων φρουρών ή αποσπασμάτων, θα ορίζονται στο στρατό από τους στρατιώτες και στα εργοστάσια από τους εργάτες.

11. Πλήρης ελευθερία δράσης των αγροτών όσον αφορά στη γη τους, και δικαίωμα να έχουν ζώα, υπό τον όρο ότι θα τα συντηρούν με δικά τους μέσα και δεν θα προσλαμβάνουν μισθωτούς εργαζόμενους.

12. Να ζητηθεί από όλες τις στρατιωτικές μονάδες, συμπεριλαμβανομένων των ευελπίδων, να εγκρίνουν το πρόγραμμά μας.

13. Να δοθεί από τον τύπο ευρεία δημοσιότητα στο πρόγραμμά μας.

14. Να οριστούν περιοδεύουσες εργατικές επιτροπές ελέγχου.

15. Να επιτραπεί η βιοτεχνική παραγωγή, χωρίς τη χρήση μισθωτής εργασίας.

Η απάντηση του Τρότσκι ήταν άμεση: μια αεροπορική επιδρομή, την οποία ακολούθησαν ημέρες άγριων κανονιοβολισμών και ακόμα περισσότερων βομβών. Η φρουρά και οι πολίτες της Κρονστάνδης απάντησαν με μανία στα πυρά και ετοιμάζονταν να αντιμετωπίσουν την επικείμενη σφοδρή επίθεση του Κόκκινου Στρατού.

Η επίθεση ξεκίνησε στις 8 Μαρτίου. Δύο τάγματα του 561ου Συντάγματος προωθήθηκαν κατά μήκος του πάγου, αλλά καθώς έφταναν στις γραμμές των επαναστατών παραδόθηκαν, αφήνοντας τους αξιωματικούς τους να επιστρέψουν μόνοι τους. Στη συνέχεια, το Σύνταγμα της Ορχάνα αρνήθηκε να επιτεθεί. Και όταν δύο ακόμη συντάγματα προτίμησαν να στασιάσουν και να μην προχωρήσουν, αποπλίστηκαν δια της βίας.

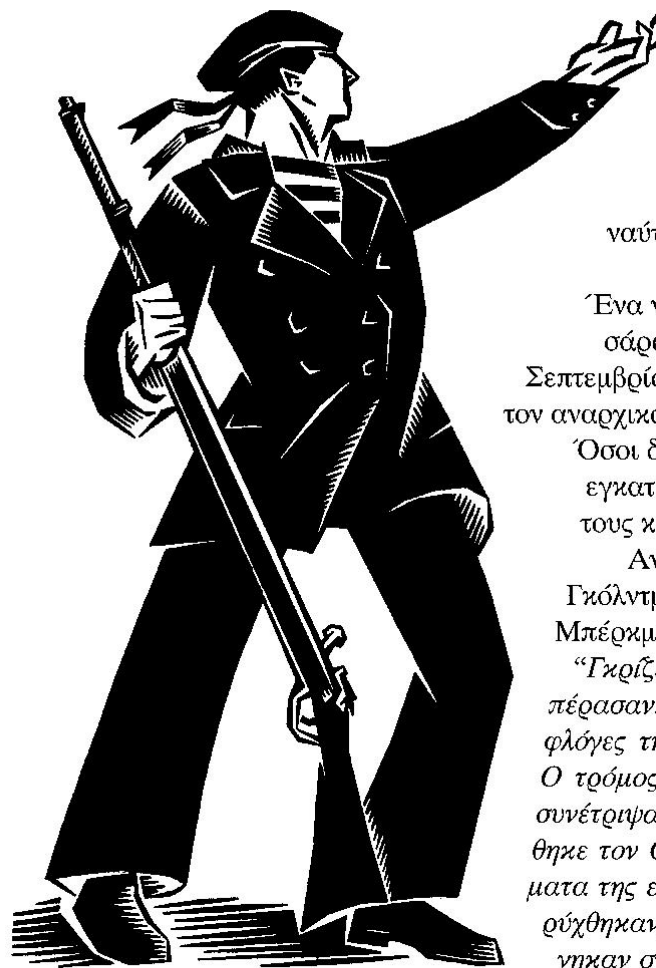
Στο μεταξύ, το πυροβολικό του Τρότσκι συνέχισε να σφυροκοπά την Κρονστάνδη. Καίτοι «αναδιοργανωμένο», το 561ο Σύνταγμα αρνήθηκε και πάλι να πολεμήσει «ενάντια στα αδέρφια μας». Μερικές μονάδες του Κόκκινου Στρατού έχασαν τους μισούς άνδρες από φίλια πυρά – πίσω τους έβαλλαν πολυβόλα «για να εμποδίσουν την παράδοσή τους στους αντάρτες».

Αντιμέτωποι με το ενδεχόμενο ανταρσίας, οι μπολσεβίκοι έστειλαν «αξιόπιστα» στρατεύματα από τη μακρινή Κιργισία και το Μπασκίρ, προτού ο διοικητής τους Τουχασέφσκι ετοιμαστεί για την τελική επίθεση στους εξαντλημένους απ' την πολιορκία εξεγερμένους.

Στις 16 Μαρτίου, ένα τετράωρο μπαράζ του πυροβολικού, που συνοδεύτηκε με επίθεση από αέρος, ξεκίνησε την επίθεση. Τα μεσάνυχτα προέλασε ο Κόκκινος Στρατός. Χρειάστηκαν πέντε ώρες για να καταφέρει να μπει στην πόλη, και 24 ώρες σφοδρών και τρομερών οδομαχιών προτού μπορέσουν να καταβάλουν την πολιτοφυλακή των ναυτών

και των εργατών.

Τα επίσημα στοιχεία μιλάνε για τουλάχιστον 5.000 νεκρούς και τραυματίες απ' την πλευρά της κυβέρνησης. Δεν θα μάθουμε ποτέ τις απώλειες των επαναστατών. Χιλιάδες πέθαναν ή εξαφανίστηκαν στα «επαναστατικά δικαστήρια» που ακολούθησαν.

Οχτώ χιλιάδες άτομα διέφυγαν πάνω απ' τον πάγο από την Κρονστάνδη στην Φινλανδία, και δεκαπέντε χιλιάδες ναύτες εκδιώχτηκαν από τον στόλο.

Ένα νέο κύμα συλλήψεων σάρωσε τη χώρα. Στις 21 Σεπτεμβρίου η Τσεκά εκτέλεσε τον αναρχικό ποιητή **Λεβ Τσέρνι**. Όσοι διέφυγαν τη σύλληψη εγκατέλειψαν την πατρίδα τους και έζησαν εξόριστοι.

Ανάμεσά τους η Έμμα Γκόλντμαν και ο Αλεξάντερ Μπέρκμαν ο οποίος έγραψε: «Γκριζες είναι οι μέρες που πέρασαν. Μία προς μία οι φλόγες της ελπίδας έσβησαν. Ο τρόμος και ο δεσποτισμός συνέτριψαν τη ζωή που γεννήθηκε τον Οκτώβρη. Τα συνθήματα της επανάστασης αποκρημάχθηκαν, τα ιδανικά της πνίγηκαν στο αίμα του λαού. Η πνοή του χθες καταδικάζει ε-

κατομμύρια σε θάνατο· η σκιά του σήμερα κρέμεται σαν μαύρο σύννεφο πάνω απ' τη χώρα. Η δικτατορία ποδοπάτησε τις μάζες. Η επανάσταση

είναι νεκρή· το πνεύμα της κλαίει στην ερημιά... Έχω αποφασίσει να φύγω από τη Ρωσία.»

Στις 8 Φεβρουαρίου του 1921, ο Πιοτρ Κροπότκιν πέθανε από πνευμονία. Η πρόταση του Λένιν να γίνει η κηδεία δημοσία δαπάνη αγνοήθηκε, και 20.000 άνθρωποι πορεύτηκαν πίσω απ' το φέρετρό του, στην τελευταία πορεία αναρχικών που έγινε στη Μόσχα. Κρατούσαν μαύρα πανό που διακήρυσσαν το μίσος τους για τη νέα τάξη πραγμάτων: «Όπου υπάρχει εξουσία, δεν υπάρχει ελευθερία» και «Η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο των ίδιων των εργατών». Καθώς η πομπή περνούσε μπροστά απ' τη φυλακή Μπουτύρκι οι κρατούμενοι τραγουδούσαν αναρχικά τραγούδια, χτυπώντας τα κάγκελα των κελιών τους.

Οι αναρχικοί επηρέασαν πάρα πολύ τη λαϊκή επανάσταση, γιατί οι στόχοι τους συνέπιπταν με την επιθυμία του λαού να σαρωθεί το κράτος και το κεφάλαιο.

Για ένα σύντομο χρονικό διάστημα φαινόταν πιθανό ότι μια κοινωνική επανάσταση θα κατέστρεφε κάθε εξουσία και θα δημιουργούσε μια αποκεντρωμένη κοινωνία, εθελοντικά συνεργαζόμενων ελεύθερων ατόμων. Όμως η προειδοποίηση των αναρχικών ότι η εξουσία διαφθείρει όλους όσοι την ασκούν –ότι η εξουσία καταπνίγει το επαναστατικό πνεύμα και στερεί την ελευθερία των ανθρώπων– αγνοήθηκε.

Έτσι, ένας νέος δεσποτισμός αναδύθηκε απ' τις στάχτες του τσαρικού κράτους. Με την ήττα της Κρονοτάνδης ολοκληρώθηκε η τελευταία πράξη του αγώνα για ελευθερία στη Ρωσία. Όπως δήλωσε ο Λένιν: «Ήρθε η ώρα να βάλουμε ένα τέλος στις αντιπολιτεύσεις, να βάλουμε μια ταφόπλακα. Αρκετά με τις αντιπολιτεύσεις». Αυτό ήταν το πραγματικό επίτευγμα των μπολσεβίκων – το ότι κατάφεραν τόσο γρήγορα και τόσο ολοκληρωτικά να ανακόψουν την επανάσταση, και στη θέση της να επιβάλουν μια αυταρχική εξουσία. Όπως έγραφε από την εξορία ο Αλεξάντερ Μπέρκμαν: «Ο μπολσεβικισμός ανήκει στο παρελθόν, το μέλλον ανήκει στον λαό και στην ελευθερία του».

OKTO

ΝΤΑΝΤΑ

«Η ολοκληρωτική άρνηση όλων όσα υπήρχαν πριν...»

Η ουδέτερη Ελβετία, όσο διαρκούσε ο πόλεμος, ήταν ένας παράδεισος για τους ριζοσπάστες, λιποτάκτες, ειρηνιστές και καλλιτέχνες που ήθελαν να ξεφύγουν απ' το παρανοϊκό μακελειό. Το 1916, στο Καμπαρέ Βολταίρ της Ζυρίχης, ένας νεαρός ποιητής και σκηνοθέτης θεάτρου, ο **Χούγκο Μπαλ**, και η **Έμυ Χένινγκς**, χορεύτρια και τραγουδίστρια του καμπαρέ, ξεκίνησαν ένα κίνημα που στόχευε, μέσω της καταστροφής της Τέχνης, να επιτεθεί σε ολόκληρη την αστική τάξη πραγμάτων.

Μια πλειάδα καλλιτεχνών, εκπροσώπων διαφόρων κινήματων όπως ο κυβισμός, ο εξπρεσιονισμός, ο μετασυμβολισμός και ο φουτουρισμός, που συναποτελούσαν τη διεθνή ριζοσπαστική καλλιτεχνική πρωτοπορία, έλκονταν από το Καμπαρέ. Στις 14 Ιουλίου, ο αναρχικός ποιητής **Τριστάν Τζαρά** απάγγειλε με στόμφο το *Μανιφέστο του Κυρίου Πυροσβεστήρα*. Το Νταντά ήταν γεγονός. Το «ποιήμα» εκείνο επιχειρούσε, δημιουργώντας κλίμα χάους, αταξίας και κραυγαλέων αντιφάσεων, να καταστρέψει –να «αρνηθεί»– την κατεστημένη τάξη πραγμάτων. Τα ντανταϊστικά σουαρέ γίνονταν όλο και πιο αφηρημένα και ακραία. Το *Ο Ναύαρχος ψάχνει να νοικιάσει Σπίτι* απαγγελόταν από αρκετούς ανθρώπους ταυτόχρονα σε διαφορετικές γλώσσες, συνοδεία σφυριγμάτων, κρότων, βογκητών, κουδουνιών, τυμπάνων και χτυπημάτων στα τραπέζια. Ο Τζαρά εξηγούσε, στις *Σημειώσεις για τους Αστούς*, ότι αυτά τα ποιήματα «παρείχαν τη δυνατότητα στους θεατές να κάνουν συνειρμούς και συσχετισμούς ταιριαστούς με χαρακτηριστικά στοιχεία της δικής τους προσωπικότητας...».

Οι ντανταϊστές έβλεπαν την τέχνη σαν το ύψιστο σύμβολο της αστικής κουλτούρας, και ως τέτοιο της επιτίθεντο αμείλικτα. Αλλά, ταυτόχρονα, πίστευαν ότι η τέχνη θα μπορούσε να οριστεί εκ νέου ως η ενσωμάτωση της συνολικής εμπειρίας της ύπαρξης του κόσμου. Έτσι, το Νταντά είχε δύο στόχους: πρώτον, να καταστρέψει μέσω της τέχνης ολόκληρη την κοινωνική τάξη· δεύτερον, να επιτύχει μέσω της τέχνης την απόλυτη ελευθερία. Αυτή η ελευθερία δεν είναι απλά το τέλος της τυραννίας της αστικής κουλτούρας, ή μια διεύρυνση της πολιτικής ελευθερίας, αλλά η

πλήρης απελευθέρωση από την ίδια την τάξη. Δηλαδή, στόχευαν στο τέλος κάθε υπαρκτής ορθολογικότητας και λογικής, του κανονικού και αποδεκτού. Όπως εξηγούσε ο **Χανς Ρίχτερ**:

“Η Τέχνη πρέπει να στραφεί σε νέες λειτουργίες, οι οποίες μπορούν να γίνουν γνωστές μόνο μετά την ολοκληρωτική άρνηση όλων όσα έχουν υπάρξει μέχρι τώρα – ως τότε, ταραχή, καταστροφή, πρόκληση, σύγχυση. Ο ρόλος της αλλαγής δεν είναι η διεύρυνση του οπτικού πεδίου της τέχνης, αλλά μια κατ’ αρχήν διάλυση και αναρχία στην Τέχνη – αντιΤέχνη.”

Το Νταντά ζητούσε να σπάσει τα δεσμά που περιορίζουν και καθορίζουν τον ενσυνείδητο νου, δεσμά που δεν επιτρέπουν να δημιουργηθεί ή να αναγνωριστεί η ελευθερία από ένα νου τόσο μπερδεμένο απ’ τις παράλογες αντιφάσεις του σύγχρονου κόσμου – ενός κόσμου όπου, για παράδειγμα, οι κυβερνήσεις εκτελούν εγκληματίες για το «έγκλημα» του φόνου, αλλά αλληλοσφάζονται μαζικά. Το Νταντά θεωρούσε ότι αυτά τα δεσμά μπορούσαν να σπάσουν, επιτρέποντας στο τυχαίο, την ανορθολογικότητα και την αταξία να αναπτυχθούν, γεγονός που θα αποκάλυπτε τις δυνατότητες για ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο, χωρίς κανόνες: ένα κόσμο συνεχούς, αυθόρμητης, ατομικής δημιουργικότητας – ένα κόσμο Τέχνης.

Η εξέγερση στο Βερολίνο το 1918 έδωσε στους ντανταϊστές την τέλεια ευκαιρία να θέσουν τις ιδέες του σε εφαρμογή. Ο **Ρίχαρντ Χύλσενμπεκ** και ο **Ραούλ Χάουσμαν** έσπευσαν στην πόλη τον Απρίλιο και συγκρότησαν το Ντανταϊστικό Επαναστατικό Κεντρικό Συμβούλιο. Το μανιφέστο τους διακήρυξε:

Τη διεθνή επαναστατική ένωση όλων των δημιουργικών και πνευματι-

κών ανδρών και γυναικών στη βάση του ριζοσπαστικού κομμουνισμού.

Σταδιακή εισαγωγή της ανεργίας μέσω της καθολικής μηχανοποίησης κάθε πεδίου δραστηριότητας.

Μόνο μέσω της ανεργίας έχει το άτομο τη δυνατότητα να αποκτήσει βεβαιότητες όσον αφορά στην αλήθεια της ζωής και τελικά να εξοικειωθεί με την εμπειρία.

Άμεση απαλλοτρίωση της ατομικής ιδιοκτησίας –δηλαδή, την κοινωνικοποίησή της– και την παροχή φαγητού για όλους. Επιπλέον, την ανέγερση των πόλεων του φωτός, οι κήποι των οποίων θα ανήκουν στο σύνολο της κοινωνίας και θα προετοιμάζουν την ανθρωπότητα για ένα καθεστώς ελευθερίας.

Καθημερινά γεύματα δημοσία δαπάνη για όλους τους δημιουργούς και τους πνευματικούς ανθρώπους.

Υποχρεωτική τήρηση των “Ντανταϊστικών Άρθρων Πίστης” από όλους τους ιερείς και τους δασκάλους.

Υιοθέτηση ενός ντανταϊστικού ποιήματος ως κρατικής προσευχής.

Την υποχρεωτική επίταξη των εκκλησιών για εκδηλώσεις ντανταϊστικής μουσικής και ποίησης.

Δημιουργία 150 τσίρκων για τη διαφώτιση του προλεταριάτου.

Άμεση ρύθμιση όλων των σεξουαλικών σχέσεων σύμφωνα με τις απόψεις του Διεθνούς Ντανταϊσμού, μέσω της ίδρυσης ενός Ντανταϊστικού Σεξουαλικού Κέντρου.

Το επαναστατικό Συμβούλιο του Βερολίνου ανταποκρίθηκε στο ντανταϊστικό σχέδιο διορίζοντας τον Χύλσενμπεκ Κομισάριο Καλών Τεχνών! Γύρω του συγκεντρώθηκαν καλλιτέχνες όπως ο **Φράντς Γιούνγκ**,

οι Τζον και Βίλαντ Χάρτφιλντ, ο Τζωρτζ Γκρος, ο Βάλτερ Μέρινγκ, ο Χανς Ρίχτερ και ο Κουρτ Σβίττερς.

Στο μεταξύ, στην Κολωνία, οι Μαξ Έρνστ και Γιοχάνες Μπιάαργκελντ είχαν ιδρύσει τη **Συνομοσία Νταντά της Ρηνανίας**. Το αναρχικό περιοδικό τους, *Ο Ανεμιστήρας*, έφτασε να πουλά 20.000 αντίτυπα, πριν απαγορευθούν οι αρχές την κυκλοφορία του. Το 1920, συναντήθηκε μαζί τους ο Χανς Άρπ για να παρουσιάσουν την πρώτη μεγάλη έκθεση Νταντά. Η μοναδική είσοδος στην έκθεση (η οποία γινόταν στην πίσω αυλή ενός καφενείου), ήταν μέσω μιας δημόσιας τουαλέτας. Καθώς έμπαιναν οι θεατές, τους υποδεχόταν ένα νεαρό κορίτσι απαγγέλλοντας ανήθικους στίχους, και ντυμένο κατάλληλα για τη Θεία Μετάληψη. Ανάμεσα στα εκθέματα ήταν ένα γλυπτό του Μαξ Έρνστ φτιαγμένο από υπερβολικά σκληρό ξύλο· δίπλα του βρισκόταν ένα τσεκούρι και πάνω του ένα σημείωμα που προέτρεπε το κοινό να καταστρέψει το έργο.

Πίσω στο Βερολίνο, ο αναρχικός και ντανταϊστής Γιοχάνες Μπιάαντερ είχε ανακηρύξει τον εαυτό του «*Σουπερνταντά, Πρόεδρο της Λίγκας των Σουπερντανταϊστικών διατελουρικών εθνών και εκπρόσωπο του γραφείου του δασκάλου Χάγκεντορφ*». Στην τελετή ορκωμοσίας της νέας γερμανικής κυβέρνησης το 1919, ο Μπιάαντερ έριξε μέσα στο κοινό αφίσες οι οποίες τον πρότειναν για Πρόεδρο του Κόσμου.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΑΚΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Σε όλη τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου τα σοσιαλιστικά κόμματα και τα συνδικάτα κάθε χώρας στοιχίστηκαν πίσω απ' τα κυβερνητικά προγράμματα μαζικής σφαγής, ενώ στο εσωτερικό μέτωπο συνεργάστηκαν με τις κυβερνήσεις στην αποτροπή και το σπάσιμο απεργιών.

Οι εργάτες, με τις δραστηριότητές τους να έχουν κηρυχθεί παράνομες, αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν νέες μορφές οργάνωσης. Απεργίες ερήμην των συνδικαλιστικών φορέων σάρωσαν την Ευρώπη. Στη Βρετανία, το συνδικαλιστικό κίνημα εμποροϋπαλλήλων σύντομα παραγκώνισε τα συνδικάτα των ορυχείων, των ναυπηγείων και των εργοστασίων πυρομαχικών. Με το τέλος του πολέμου σημειώθηκε έκρηξη δημιουργίας εργατικών συμβουλίων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Στην Ουγγαρία,

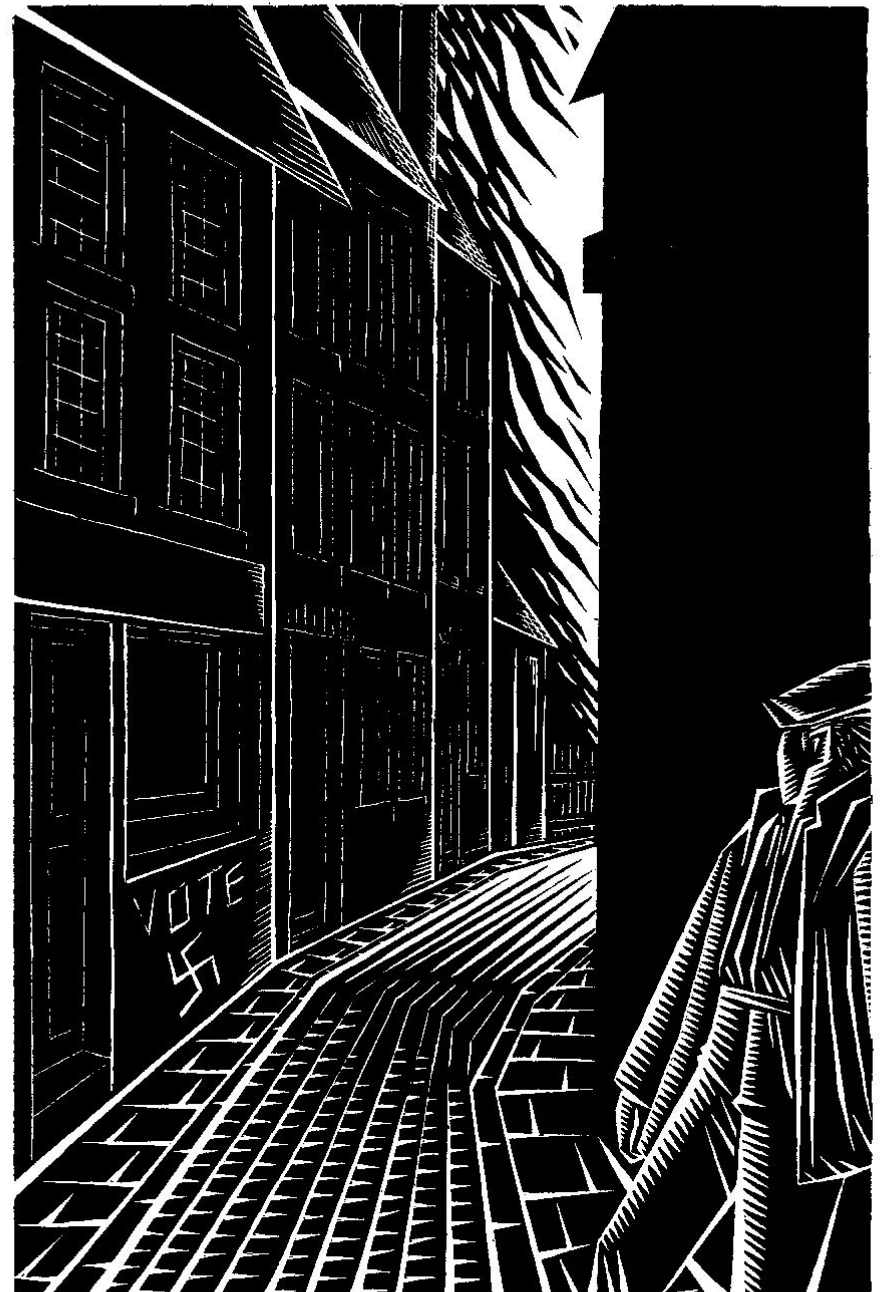
την Γενική Απεργία του 1918 ακολούθησε ένα κύμα σαμποτάζ και βίαιων απεργιών, καθώς και πολλές καταλήψεις εργοστασίων από εργατικά συμβούλια στη διάρκεια της Δημοκρατίας των Σοβιέτ του 1919. Την ίδια χρονιά, οι Ιταλοί μεταλλεργάτες δημιούργησαν ένα δίκτυο συμβουλίων, το οποίο οργάνωσε μαζικές καταλήψεις εργοστασίων το 1920.

Αλλά το καλύτερο παράδειγμα Συμβουλιακού Κομμουνισμού το είδαμε στη Γερμανία. Το 1918 οι ανταρσίες στο ναυτικό, στα λιμάνια του Κίελου και του Αμβούργου, πυροδότησαν μια γενική εξέγερση. Στις περισσότερες πόλεις και περιοχές η εξουσία των αρχών αντικαταστάθηκε από αυθόρμητα συμβούλια εργατών, στρατιωτών και αγροτών. Η Βαυαρία έγινε η πρώτη Συμβουλιακή Δημοκρατία, με τους αναρχικούς **Γκούσταβ Λαντάουερ** και **Έριχ Μύζαμ** να συμμετέχουν στο συμβούλιο του Μονάχου. Η Βαυαρική Δημοκρατία καταπνίγηκε βίαια από 100.000 στρατιώτες. Ο Λαντάουερ δολοφονήθηκε στο δρόμο. Ο Μύζαμ άφησε την τελευταία του πνοή στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Οράνιενμπουργκ, το 1934.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στις 13 Ιανουαρίου του 1933, ο ηγέτης του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος Αδόλφος Χίτλερ εξελέγη Καγκελάριος της Γερμανίας. Ένας νεαρός Ολλανδός, ο **Γιόχαν Βαν Ντερ Λούμπε**, έφτασε με ωτοστόπ στο Βερολίνο, ανυπομονώντας να πάρει μέρος στην αναμενόμενη μάχη ανάμεσα στους εργάτες και τους φασίστες. Δεν βρήκε όμως αυτό που περίμενε:

«Ήμουν κομμουνιστής μέχρι το 1929. Αυτό που δεν μου άρεζε στο Κόμμα ήταν ο τρόπος που χειραγωγούσε τους εργάτες – οι μάζες πρέπει να αποφασίσουν τι θα κάνουν από μόνες τους. Αποφάσισα να πάω στη Γερμανία για να δω με τα ίδια μου τα μάτια. Μίλησα με τους εργάτες στους δρόμους, συζήτησα για μέσα και τρόπους, τους ζήτησα να διαδηλώσουν – η μόνιμη απάντηση ήταν “απευθύνσου στο Κόμμα”. Αφού οι εργάτες δεν κάνουν τίποτα, έπρεπε να κάνω κάτι μόνος μου. Δεν ήθελα να βλάψω ανθρώπους, αλλά το ίδιο το σύστημα: επίσημα κτήρια – το γραφείο πρόνοιας, το δημαρχείο, το παλάτι. Αυτές οι φωτιές δεν έφεραν αποτέλεσμα, οπότε θεώρησα το Ράιχσταγκ σαν το κέντρο ολόκληρου του συστήματος.»

Οι Ναζί χρησιμοποίησαν την καταστροφή του Ράιχσταγκ [του γερμανικού κοινοβουλίου] για να εξασφαλίσουν τον θρίαμβό τους στις εκλογές. Η πράξη απείθειας του Βαν Ντερ Λούμπε ήταν σχεδόν μοναδική. Γιατί η πλειονότητα των Γερμανών δεν αντιτάχθηκε στην άνοδο του φασισμού;

ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑΪΧ

Σύμφωνα με τον **Βίλχελμ Ράιχ**, η απάντηση βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι εθίζονται στη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας να αποφεύγουν τις φυσικές και ενστικτώδεις πράξεις – ειδικά τις σεξουαλικές:

«Υπό φυσιολογικές συνθήκες, οι ζωτικές ενέργειες αυτορρυθμίζονται αυθόρμητα χωρίς καταπιεστικά αισθήματα καθήκοντος ή ηθικότητας.»

Στις πατριαρχικές αυταρχικές κοινωνίες, η συναισθηματική έκφραση εμποδίζεται και η σεξουαλική επιθυμία αναστέλλεται με τον αυστηρότερο τρόπο. Υπό αυτές τις συνθήκες τα παιδιά σύντομα αποκτούν *«άγχος μπροστά στην ηδονή»* – ένα φόβο για τις απολαυστικές συγκινήσεις, ο οποίος τελικά καταστρέφει την ικανότητα για πλήρη και ολοκληρωμένο οργασμό.

Η αξόδευτη ενέργεια συσσωρεύεται στο σώμα και τροφοδοτεί διάφορες παθολογικές αλλά *«φυσιολογικές»* καταστάσεις, όπως η υποτακτικότητα και η βαναυσότητα. Επίσης, εμφανίζεται σε αυτό που ο Ράιχ αποκαλούσε *«θωράκιση του χαρακτήρα»*: άκαμπτες στάσεις του σώματος, καθ' ἑξιν εκφράσεις του προσώπου, χρόνιους μυϊκούς σπασμούς και δύσκαμπτες, αδέξιες κινήσεις. Αυτή η συμπεριφορά, παρατήρησε, είναι διαδεδομένη ανάμεσα στους ανθρώπους όλων των εξουσιαστικών καθεστώτων, ιδιαίτερα όμως των φασιστικών. Σύμφωνα με τον Ράιχ:

«Το ανοργασμικό άτομο αναπτύσσει έναν ανειλικρινή χαρακτήρα και ένα φόβο για κάθε απρόβλεπτη συμπεριφορά.»

Ανίκανα να συμπεριφερθούν αυθόρμητα και φυσικά, τα άτομα κρύβονται πίσω από ασφαλείς, «έγκυρες» πράξεις, αναζητώντας ασφάλεια σε ένα σύστημα που υπαγορεύει τι να κάνουν. Οι φραγμοί στη σεξουαλική ικανοποίηση προκαλούν επίσης μίσος· και το μίσος, όταν εσωτερικεύεται, δημιουργεί χαρακτήρες πειθήνιους απέναντι στην αυταρχικότητα των εξουσιαστών· οι άνθρωποι θυσιάζουν την ευτυχία για την άνεση που παρέχει η πειθαρχημένη συμμόρφωση.

Η ιδανική κοινωνία του Ράιχ, μια *«εργατική δημοκρατία»* των *«αυτοκυβερνούμενων»* ατόμων, χωρίς εξουσία, εξάρτηση και σκληρότητα, μπορούσε να επιτευχθεί μόνο αν εξαλειφόταν ο καταπιεστικός γάμος και η πατριαρχική οικογένεια – τα πλέον καταπιεστικά μας συστήματα –, και αν διασφαλιζόταν για όλους η δυνατότητα απόλαυσης της σεξουαλικότητας, χωρίς εμπόδια και χωρίς τον φόβο της εγκυμοσύνης. Τέτοια αυτόνομα άτομα δεν θα εξαρτώνταν από ανορθολογικές πολιτικές δομές ούτε θα τις ανέχονταν ποτέ, και θα τους ενδιέφερε η ικανοποίηση όλων των κοινωνικών αναγκών. Δεν θα ήταν αναγκαία ούτε καν η επιβολή πάνω σε ένα έθνος υπηρεσιών όπως ο σιδηρόδρομος ή τα ταχυδρομεία – αυτές απλώς θα προέκυπταν και θα αναπτύσσονταν από τις κοινωνικές ανάγκες της μεταφοράς και της διανομής της αλληλογραφίας. Κοντολογίς, η ίδια η κυβέρνηση σύντομα θα εξαφανιζόταν.

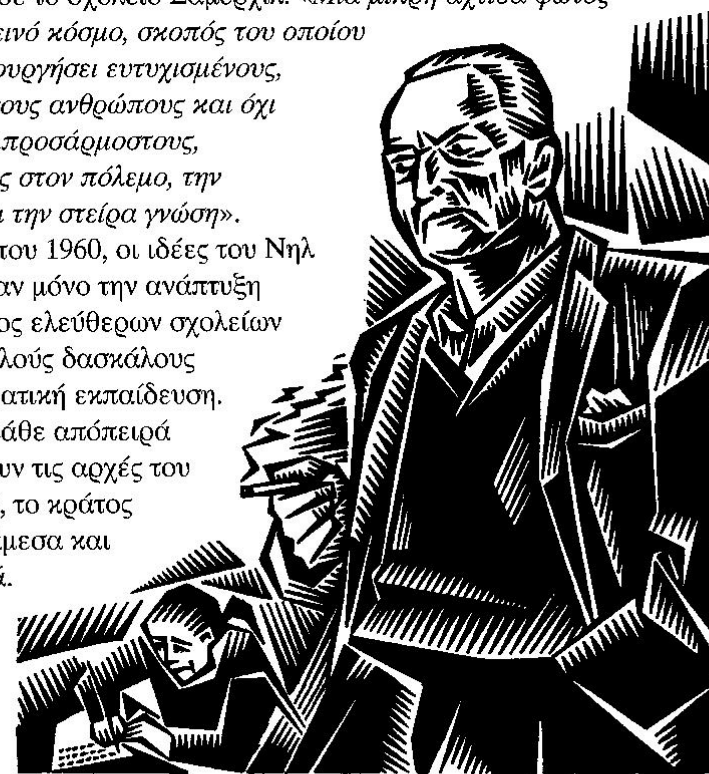
Α.Σ. ΝΗΛ

Ο Α.Σ. Νηλ, ένας στενός συνεργάτης του Ράιχ, τόνιζε επίσης ότι η ανατροφή των παιδιών υπόκειται σε εξουσιαστικές κοινωνικές δομές. Όντας δάσκαλος, είχε εγκαταλείψει το κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα επειδή «τα κρατικά σχολεία είναι υποχρεωμένα να παράγουν μια νοοτροπία δούλου, γιατί μόνο μια νοοτροπία δούλου μπορεί να προστατέψει το σύστημα απ' τον θρυμματισμό του».

Εάν η οικογένεια είναι μια μικρογραφία του κράτους όσον αφορά την εκπαίδευση των παιδιών στην υπακοή, το σχολείο είναι μια μεγάλη οικογένεια, με τον δάσκαλο στον ρόλο του πατέρα. Και τα δυο τρέφονται από την ενοχή. Ο Νηλ ήθελε να τα αντικαταστήσει με «ένα ελεύθερο σχολείο, με αυτοδιαχείριση και αυτοκαθορισμό του παιδιού-ατόμου».

Το 1921 ίδρυσε το σχολείο Σάμερχιλ: «Μια μικρή αχτίδα φωτός σε έναν σκοτεινό κόσμο, σκοπός του οποίου ήταν να δημιουργήσει εντυχιμένους, ευχαριστημένους ανθρώπους και όχι πολιτιστικά απροσάρμοστους, αφοσιωμένους στον πόλεμο, την παράνοια και την στείρα γνώση».

Τη δεκαετία του 1960, οι ιδέες του Νηλ δεν επηρέασαν μόνο την ανάπτυξη ενός κινήματος ελεύθερων σχολείων αλλά και πολλούς δασκάλους μέσα στην κρατική εκπαίδευση. Ωστόσο, σε κάθε απόπειρά τους να θέσουν τις αρχές του σε εφαρμογή, το κράτος αντιδρούσε άμεσα και κατασταλτικά.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Όποια και αν ήταν η ιστορική του προέλευση, ο φασισμός στα μέσα της δεκαετίας του 1930 φαινόταν ασταμάτητος. Στην Ισπανία, ωστόσο, αναχαιτίστηκε για κάποιο διάστημα από το πιο ισχυρό αναρχικό κίνημα του κόσμου.

Η Ισπανική Εθνική Συνομοσπονδία Εργασίας (CNT) δημιουργήθηκε το 1911 από μια ομοσπονδία ενώσεων εργατών και αγροτών, επηρεασμένων από τον γαλλικό αναρχοσυνδικαλισμό. Ήταν απολύτως ανεξάρτητη, και ως στόχο είχε την ανατροπή του καπιταλισμού και του κράτους, και την εγκαθίδρυση μιας αναρχοκομμουνιστικής κοινωνίας. Τα μέλη της πίστευαν ότι αυτό μπορούσε να γίνει μόνο αν οι εργάτες και οι αγρότες καταλάμβαναν τα μέσα παραγωγής ώστε να παράγουν και να διανείμουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες προς το συμφέρον της κοινότητας.

ΔΟΜΗ

Η CNT ήταν μια μη ιεραρχική –ή οριζόντια– ομοσπονδία πολλών εργατικών ενώσεων – των *syndicatos*. Τα συνδικάτα αποτελούνταν από ομάδες επαγγελματιών σωματείων. Ενώνονταν σε τοπικές ομοσπονδίες, οι οποίες με τη σειρά τους ομαδοποιούνταν κατά περιφέρειες. Η CNT σχηματίστηκε από αυτές τις περιφερειακές ομοσπονδίες. Οι τακτικές συνε-

λεύσεις εξέλεγαν εκπροσώπους σε όλες τις οργανώσεις. Ήταν γνωστό ως το “Συνδικάτο της θυσίας”: δεν υπήρχαν μόνιμοι γραφειοκράτες ή έμμισθοι υπάλληλοι και όλη η δουλειά που αφορούσε το συνδικάτο γινόταν μετά τις ώρες της δου-

λειάς. Η εθνική ομοσπονδία λογοδοτούσε άμεσα στις περιφέρειες και αυτές με τη σειρά τους στη βάση – στις συνελεύσεις των εργατών και των αγροτών.

ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Μέχρι το 1919, τα μέλη της CNT έφταναν το ένα εκατομμύριο. Διαρκώς εκτός νόμου, οργάνωνε μαζικές γενικές απεργίες. Αρχικά, υποστήριξε την Ρωσική Επανάσταση, αλλά απ’ τη στιγμή που αποκαλύφθηκε η φύση της δικτατορίας των μπολσεβίκων έκοψε κάθε δεσμό με τη Μόσχα.

Αμέτρητες φορές μέσα στη δεκαετία του 1920 η CNT συγκρούστηκε ένοπλα με την αστυνομία και τους φασίστες. Με την πτώση της μοναρχίας το 1930, προετοιμαζόταν για την επανάσταση. Η πρώτη εξέγερση, στην Καταλωνία το 1932, καταπνίγηκε αμέσως. Την επόμενη χρονιά, οι εργάτες και οι αγρότες στην Καταλωνία και την Ανδαλουσία πήραν τα όπλα αλλά και αυτοί ηττήθηκαν με άπιστευτη βιαιότητα. Το 1934 ο στρατός έσφαξε εκατοντάδες εξεγερμένους εργάτες ορυχείων στην Αστούρια.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

18 Ιουλίου 1936. Ο στρατός, με ηγέτη τον στρατηγό Φράνκο, προχωρεί σε πραξικόπημα ενάντια στην κυβέρνηση. Αντί για έναν εύκολο θρίαμβο συναντά την άμεση, μαζική αντίσταση του λαού. Με τους στασιαστές να έχουν την υποστήριξη του στρατού και της αστυνομίας, και την κυβέρνηση διαλυμένη, οι εργάτες και οι αγρότες ανέλαβαν τη διοίκηση της χώρας και οργάνωσαν μια εθελοντική επαναστατική πολιτοφυλακή για να πολεμήσουν τους καλά οπλισμένους φασίστες. Οι εργατικές επιτροπές, οι συνελεύσεις των αγροτών και η δημοκρατική πολιτοφυλακή ήταν παρόμοιες με αυτές της Παρισινής Κομμούνας και της Ρώσικης Επανάστασης. Ο ισπανικός λαός δεν πολεμούσε για να υπερασπιστεί την κυβέρνηση αλλά για να δημιουργήσει μια επαναστατική κοινωνία.

ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΟΠΟΙΗΣΗ

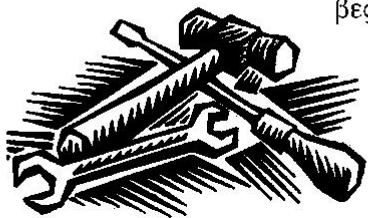
Πίσω απ' τις γραμμές μάχης, μια σαρωτική κοινωνική επανάσταση μετασχημάτιζε την ισπανική κοινωνία .

Εβδομήντα χρόνια αδιάκοπου αγώνα, αναρχικής εκπαίδευσης και οργανωτικής δράσης της CNT

είχαν προετοιμάσει τους ανθρώπους για να κάνουν πράξη "Την Ιδέα". Οι κολλεκτίβες δημιουργήθηκαν από την ελεύθερη πρωτοβουλία των ανθρώπων, δεν επιβλήθηκαν με διατάγματα. Τα εργοστάσια, οι μύλοι, τα ορυχεία, τα λιμάνια, τα εργαστήρια, οι μεταφορές, οι δημόσιες υπηρεσίες, οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας και τα καταστήματα αναδιοργανώθηκαν και λειτούργησαν χωρίς αφεντικά, διευθυντές και κρατικό έλεγχο. Στην ύπαιθρο, οι σοδειές αυξήθηκαν πάνω απ' το μισό, όταν τρία εκατομμύρια χωρικοί οργανώθηκαν σε δύο χιλιάδες αναρχικές κολλεκτίβες.

Σε αυτό τον επαναστατικό μετασχηματισμό συμμετείχαν οχτώ εκατομμύρια άντρες, γυναίκες και παιδιά που αγωνίστηκαν ενάντια στις πιο αντίξοες συνθήκες για να πραγματώσουν την αναρχική τους κοινωνία.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Η επανάσταση αυτή υπονομεύτηκε από την αρχή. Ενώ η φασιστική Ιταλία και η Γερμανία ενίσχυαν τους πραξικοπηματίες με πολεμοφόδια και έμφυχο υλικό, οι «δημοκρατίες» αρνήθηκαν να βοηθήσουν τους Δημοκράτες. Η ίδια η Δημοκρατική κυβέρνηση παρακρατούσε χρήματα και πόρους που κανονικά έπρεπε να διοχετευτούν στις αναρχικές κολλεκτίβες.

Μόνο ο Στάλιν έστειλε όπλα· αλλά κι αυτό με τον όρο ότι θα δίνονταν κυβερνητικές θέσεις στο μικρό Ισπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα και θα «αναδιοργανώνονταν» οι λαϊκές πολιτοφυλακές. Οι κομμουνιστές αρ-

νήθηκαν να δώσουν όπλα στις πολιτοφυλακές της CNT στο μέτωπο και άρχισαν να αποπλίζουν τους εργάτες της Βαρκελώνης· οι επιθέσεις ενάντια στους αναρχικούς πλήθαιναν. Στις 2 Μαΐου του 1937, η CNT εξέδωσε μια προειδοποίηση:

"Η εγγύηση της επανάστασης είναι το οπλισμένο προλεταριάτο. Όποιος επιχειρεί να αποπλίζει τον λαό, θέτει τον εαυτό του στην απέναντι πλευρά των οδοφραγμάτων. Κανένας δημοτικός σύμβουλος ή αστυνομικός διευθυντής, ασχέτως ποιος είναι, δεν μπορεί να διατάξει τον αποπλισμό των εργατών, οι οποίοι μάχονται τον φασισμό με μεγαλύτερη αυτοθυσία απ' ό,τι όλοι οι πολιτικοί στα μετόπισθεν, η ανικανότητα και η ανεπάρεκτα των οποίων είναι γνωστή σε όλους. Μην επιτρέψετε, για οποιονδήποτε λόγο, να σας αποπλίσουν!"

ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Την επόμενη μέρα δέχτηκε επίθεση το κεντρικό τηλεφωνικό κέντρο της Βαρκελώνης, που λειτουργούσε υπό τη διοίκηση της CNT. Χιλιάδες οπλισμένοι εργάτες βρέθηκαν πίσω απ' τα οδοφράγματα. Η μάχη εξαπλώθηκε και σύντομα τα κυβερνητικά και κομμουνιστικά στρατεύματα περικυκλώθηκαν στα οχυρά τους. Οι αναρχικές πολιτοφυλακές ήταν έτοιμες να εγκαταλείψουν το μέτωπο για τη Βαρκελώνη. Αλλά μερικοί από τους ηγέτες της CNT, που τώρα κατείχαν κυβερνητικά πόστα, αντί να καθοδηγήσουν τον αγώνα, προσπάθησαν να σταματήσουν τη μάχη και να επιτύχουν ένα συμβιβασμό. Στο μεταξύ, πολλά κυβερνητικά στρατεύματα κατευθύνονταν προς την πόλη. Οι εργάτες, σε σύγχυση και καταπτοημένοι από την προδοσία της ηγεσίας τους, έπαυσαν πυρ και κατέβασαν τα όπλα.

ΗΤΤΑ

Με τον αναρχισμό της Καταλωνίας τσακισμένο, οι κομμουνιστές πήραν την εξουσία. Η επανάσταση είχε χαθεί, αν και ο πόλεμος συνεχίστηκε για δύο ακόμα αιματοβαμμένα χρόνια.

Τα εργοστάσια επιστράφηκαν δια της βίας στους ιδιοκτήτες τους και

οι κολλεκτίβες τέθηκαν υπό κρατικό έλεγχο. Το ηθικό στο μέτωπο κατέρρευσε: οι στρατιώτες φοβούνταν περισσότερο τα εκτελεστικά αποσπάσματα των κομμουνιστών παρά τις σφαίρες των φασιστών. Το λαϊκό μίσος προς τους κομμουνιστές ήταν τέτοιο που ένας κομμουνιστής στρατηγός είπε:

“Δεν μπορούμε να υποχωρήσουμε. Πρέπει να παραμείνουμε στην εξουσία με κάθε κόστος, αλλιώς θα μας καταδιώξουν σαν αρπακτικά ζώα στους δρόμους.”

Το τέλος πλησίαζε. Ο «αναδιοργανωμένος» Δημοκρατικός στρατός επιχείρησε μια τελευταία επίθεση στο μέτωπο του Έβρου. Οι απώλειές του έφτασαν τις 70.000. Καθώς δεκάδες χιλιάδες κατέφευγαν στη Γαλλία, ο φασιστικός στρατός του στρατηγού Φράνκο μπήκε στη Βαρκελώνη, στις 26 Ιανουαρίου του 1939. Η επανάσταση είχε εκπνεύσει.

ΕΝΑ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ

Με την ήττα του ισχυρότερου αναρχικού κινήματος στον κόσμο, το εξουσιαστικό κράτος –δημοκρατικό, κομμουνιστικό, φασιστικό– θριάμβευε πλέον παντού, και το πεδίο ήταν ελεύθερο για την τελική έκφραση του θριάμβου του – τον πόλεμο. Λίγους μήνες μετά την πτώση της Βαρκελώνης, ο κόσμος καταπονιζόταν στην καταστροφή και τον θάνατο.

Οι συμφορές, το χάος και οι απώλειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου είναι ασύλληπτης κλίμακας: οι αριθμοί χάνουν κάθε νόημα. Όπως στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κι ακόμη περισσότερο, πολιτικοί, γραφειοκράτες, βιομήχανοι και στρατηγοί οργίασαν με τη λατρεία του θανάτου. Κοινωνίες ολόκληρες κινητοποιήθηκαν για πόλεμο. Πληθυσμοί ολόκληροι ξεριζώθηκαν και διασκορπίστηκαν. Πόλεις με ιστορία αιώνων αφανίστηκαν μέσα σε μια νύχτα. Τεράστιοι στρατοί έδωσαν μάταιες μάχες σε ερήμους και σε χιονισμένες πεδιάδες. Ο υλικός πλούτος όλου του κόσμου συγκεντρωνόταν στην καταστροφή. Επιστήμονες επικέντρωσαν τις πνευματικές τους δυνάμεις στη δημιουργία τρομερών όπλων που θα σκότωναν ταχύτερα ακόμη περισσότερους ανθρώπους. Μετά από έξι χρόνια, το τερατώδες όργιο αποκορυφώθηκε σε ένα τελικό κλάσμα δευτερολέπτου πάνω από τις ιαπωνικές πόλεις Χιροσίμα και Ναγκασάκι. Τουλάχιστον 45 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Σχεδόν οι μισοί από αυτούς Ρώσοι.

Όταν κατακάθισε ο κουρνιαχτός, αποκαλύφθηκε ακόμα μεγαλύτερος τρόμος: μια λίστα ονομάτων που τώρα συμβολίζουν την ικανότητα μαζικής εξόντωσης από πλευράς του σύγχρονου κράτους: Οράνιενμπουργκ, Ράβενσμπρουκ, Μπούχεβαλντ, Τρεμπλίνκα, Νταχάου, Μπίργκεναου, Μπέλεσεν και Άουσβιτς. Ένας τεράστιος κρατικός οργανισμός είχε δημιουργηθεί με μοναδικό καθήκον να εξαφανίσει τους ανθρώπους με όσο το δυνατόν μικρότερο οικονομικό κόστος. Γραφειοκράτες και υπάλληλοι κανόνιζαν όλες τις λεπτομερείς διαδικασίες της εξόντωσης: πίνακες δρομολογίων, οργάνωση των μεταφορών από κάθε περιοχή της Ευρώπης μέχρι τα σημεία εκφόρτωσης στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, θανάτωση εννέα εκατομμυρίων ανθρώπων. Η αποκάλυψη αυτής της σύγχρονης βαρβαρότητας δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει την πιο βαθιά

απαισιοδοξία. Όπως έγραψε ο Τζώρτζ Όργουελ: “Αν θέλετε μια εικόνα του μέλλοντος, φανταστείτε μια πατημασιά στρατιωτικής αρβύλας πάνω σ’ ένα ανθρώπινο πρόσωπο – για πάντα.”

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ο Στάλιν πέθανε στις 6 Μαρτίου του 1953. Μέσα σε λίγους μήνες μια εξέγερση των εργατών στην Τσεχοσλοβακία συντρίφτηκε αμέσως. Λίγο αργότερα, άλλη μία εξέγερση των οικοδόμων του Βερολίνου εξαπλώθηκε στην Ανατολική Γερμανία και καταπνίγηκε από τα σοβιετικά τανκς ύστερα από μερικές μέρες οδομαχιών. Τον Ιούνιο του 1956, οι Πολωνοί εργάτες κατέβηκαν σε απεργία στο Πόζναν, ζητώντας εργατικό έλεγχο, υψηλότερους μισθούς και χαμηλότερες τιμές. Καθώς η απεργία εξαπλωνόταν, χιλιάδες άνθρωποι βγήκαν στους δρόμους. Τα συνθήματα “Ψωμί και ελευθερία” και “Εξω οι Ρώσοι” σίγησαν μόνο με τη χρήση των τανκς.

Στην Ουγγαρία, το 1956, το Συνέδριο της Ένωσης Συγγραφέων κατήγγειλε “το καθεστώς της τυραννίας”. Ο ποιητής Κόννα ρώτησε:

“Εν ονόματι ποιας ηθικής νομιμοποιούνται οι κομμουνιστές να διαπράττουν αυθαιρεσίες ενάντια στους πρώην συμμάχους τους, στήνοντας δίκες-μαγισσών, διώκοντας αθώους ανθρώπους, αντιμετωπίζοντας γνήσιους επαναστάτες σαν να ήταν προδότες, φυλακίζοντας και σκοτώνοντας τους; Εν ονόματι ποιας ηθικής;”

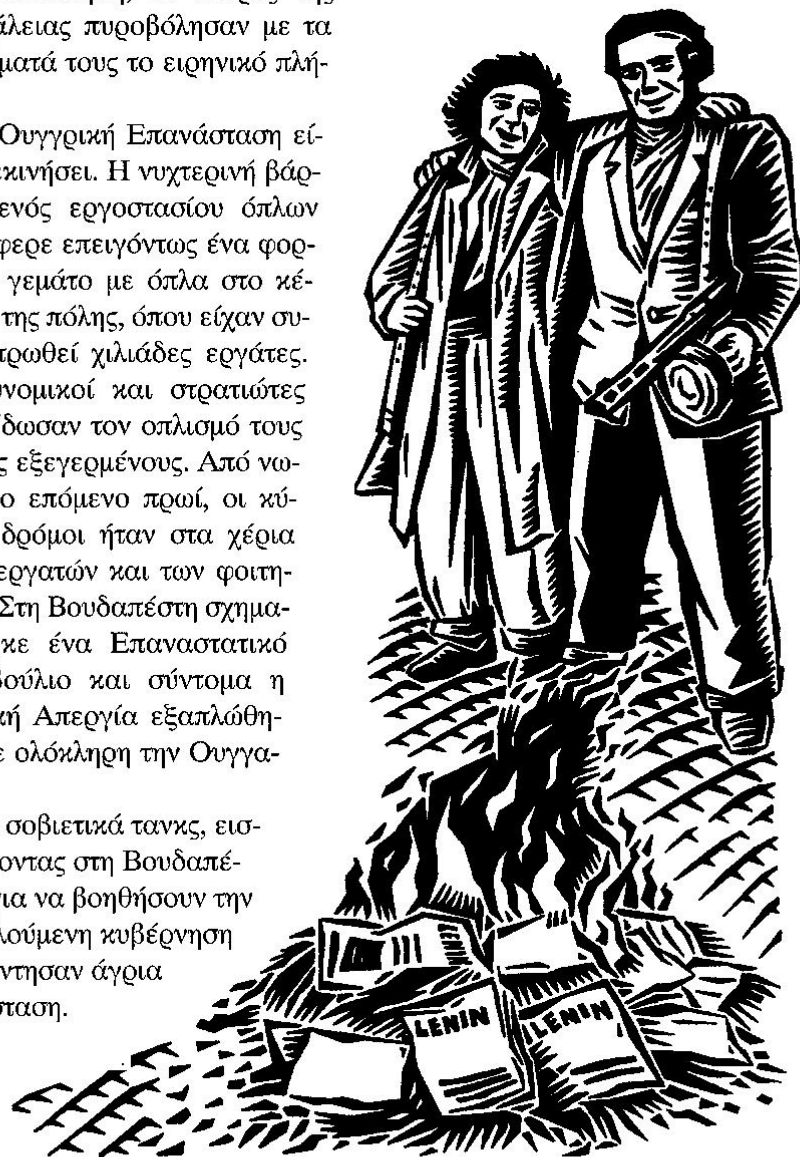
Στις 23 Οκτωβρίου του 1956, στη Βουδαπέστη, 155.000 άνθρωποι διαδήλωσαν «σε ένδειξη αλληλεγγύης προς τους αδερφούς Πολωνούς». Κα-

θώς βάνιζαν προς τον ραδιοφωνικό σταθμό, σταμάτησαν για να κατεδαφίσουν ένα τεράστιο άγαλμα του Στάλιν. Ο ραδιοφωνικός σταθμός περικυκλώθηκε απ’ την ΑΝΟ, τη μισητή υπηρεσία ασφαλείας. Χωρίς καμιά προειδοποίηση, οι άνδρες της ασφάλειας πυροβόλησαν με τα αυτόματά τους το ειρηνικό πλήθος.

Η Ουγγρική Επανάσταση είχε ξεκινήσει. Η νυχτερινή βάρδια ενός εργοστασίου όπλων μετέφερε επειγόντως ένα φορτηγό γεμάτο με όπλα στο κέντρο της πόλης, όπου είχαν συγκεντρωθεί χιλιάδες εργάτες. Αστυνομικοί και στρατιώτες παρέδωσαν τον οπλισμό τους στους εξεγερμένους. Από νωρίς το επόμενο πρωί, οι κύριοι δρόμοι ήταν στα χέρια των εργατών και των φοιτητών. Στη Βουδαπέστη σχηματίστηκε ένα Επαναστατικό Συμβούλιο και σύντομα η Γενική Απεργία εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Ουγγαρία.

Τα σοβιετικά τανκς, εισβάλλοντας στη Βουδαπέστη για να βοηθήσουν την απειλούμενη κυβέρνηση συνάντησαν άγρια αντίσταση.

Με ελαφρύ οπλισμό και βόμβες μολότωφ χιλιάδες άνθρωποι στάθηκαν αντιμέτωποι με τους Σοβιετικούς. Μετά από τρεις μέρες είχαν καταστραφεί τριάντα τανκς, και τα πληρώματά τους άρχισαν να προσχωρούν στους εξεγερμένους.

Σχηματίστηκαν εργατικά συμβούλια σε εργοστάσια, χαλυβουργεία, ενεργειακούς σταθμούς, λιγνιτωρυχεία και σιδηροδρομικούς σταθμούς σε ολόκληρη την Ουγγαρία. Οι αγρότες οργάνωσαν αυθόρμητα τα δικά τους συμβούλια, αναδιένειμαν τη γη και προμήθευαν τις πόλεις με τρόφιμα. Από την πρώτη μέρα, ελεύθεροι ραδιοφωνικοί σταθμοί μετέδιδαν ειδήσεις σε ολόκληρη τη χώρα.

Με την ολοκλήρωση της Γενικής Απεργίας, τα συμβούλια ξεκίνησαν να ομοσπονδοποιούνται, και μέσα σε μία εβδομάδα εγκαθίδρυσαν μια Δημοκρατία των Συμβουλίων. Κυβέρνηση έπαψε να υπάρχει. Τα εργατικά συμβούλια εξέδωσαν τότε ένα τηλεσίγγραφο – η απεργία θα συνεχιζόταν μέχρι να εγκαταλείψουν τη χώρα όλα τα ρωσικά στρατεύματα. Στις 30 Οκτωβρίου, τα τανκς του Κόκκινου Στρατού αποχώρησαν από την Ουγγαρία. Όλα έδειχναν ότι ο λαός είχε νικήσει.

Στις 4 Νοεμβρίου όμως τα τανκς επέστρεψαν. Δεκαπέντε ρωσικές μεραρχίες, με έξι χιλιάδες τανκς, έχοντας ανασυγκροτηθεί μακριά απ' τα σύνορα, επιτέθηκαν στον ουγγρικό λαό. Όλες οι μεγάλες πόλεις σφυροκοπήθηκαν από πυρά πολυβόλων. Στη Βουδαπέστη οι εργάτες αμύνθηκαν όσο καλύτερα μπορούσαν, αλλά η πόλη βομβαρδιζόταν συνεχώς επί τέσσερις μέρες. Έπειτα από δέκα ημέρες τρομερών μαχών, με χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες, ο λαός τελικά ενέδωσε. Ομάδες ανταρτών συνέχισαν να πολεμούν και την επόμενη χρονιά, αλλά τα τελευταία εργατικά συμβούλια διαλύθηκαν στις 17 Νοεμβρίου. Απεργίες και διαδηλώσεις συνεχίστηκαν μέχρι το 1959.

